

Musiikkikasvatushetket lasten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistajina varhaiskasvatuksessa

Hanna-Leena Inkeroinen

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Musiikkikasvatushetket lasten osallisuuden ja yhteisöllisyyden
vahvistajina varhaiskasvatuksessa**

Hanna-Leena Inkeroinen
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2021

Hanna-Leena Inkeroinen

Musiikkikasvatushetket lasten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistajina varhaiskasvatuksessa

Vuosi 2021 Sivumäärä 43

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää toimintamalli, jonka avulla oli mahdollista vahvistaa ja tukea lasten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä varhaiskasvatuksessa lapsilähtöisesti. Toisena kehittämistyön tavoitteena oli rohkaista yhteistyökumppanina toimineen päiväkodin kasvattajia käyttämään musiikkia luovasti työvälineenään päiväkodin arjessa. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi askolalainen päiväkot.

Kehittämistyö varhaiskasvatussyksikössä sisälsi kuusi musiikkikasvatushetkeä kolmen viikon aikana. Lapset loivat saduttamalla tarinan, joka lasten ideoihin perustuen saatettiin musiikillisiin muotoihin. Lisäksi yhdessä koettiin erilaisia elämyksiä soittamalla, tanssimalla, leikkimällä ja laulamalla, sekä kuuntelemalla erilaista musiikkia. Musiikkikasvatushetkiin osallistuivat päiväkodin esikoululaiset ja viisivuotiaat lapset.

Opinnäytetyön viitekehys perustui varhaiskasvatuksen osallisuuden pedagogiikkaan. Musiikkikasvatus taas valikoitui toiseksi viitekehykseksi musiikin vuorovaikutteisuuden ja yhteisöllisyyttä vahvistavien elementtien takia. Aineistonkeruumenetelmänä ja dokumentoinnin apuna käytettiin havainnointia, tutkimuspäiväkirjaa, kuvausta, videointia ja sadutusmenetelmää. Dokumentoinnissa lapset olivat aktiivisesti mukana videoimalla ja kuvaamalla toimintaa.

Kehittämistyön aikana lasten osallisuus ja kokemus yhteisöllisyydestä vahvistuivat. Lapset kokivat iloa ja innostuneisuutta, ja työskentely oli usein myös intensiivistä. Ilmapiiri musiikkikasvatushetkillä oli kannustava ja myönteinen, joka rohkaisi monia lapsia kokeilemaan ja luomaan uusia asioita musiikin parissa. Päiväkodin kasvattajat kokivat saaneensa uusia näkökulmia, joka lisäsi heidän rohkeuttaan käyttää erilaisia musiikillisia menetelmiä työssään. Jatkoa kehittämistyölle voisi olla henkilökunnan osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen varhaiskasvatuksessa, joka tässä opinnäytetyössä rajattiin ulkopuolelle.

Hanna-Leena Inkeroinen

Music education moments strengthening children's participation and sense of community in early childhood education

Year

2021

Pages

43

The aim of this thesis was to develop an action model that made it possible to strengthen and support children's participation and sense of community in early childhood education. Another objective of this development work was to encourage educators to use music creatively in their work at kindergartens. One kindergarten in Askola was partnered with the thesis.

Development work at the kindergarten included six musical education moments over a three-week period. The children created a story that, based on the children's ideas, was brought into musical forms. In addition, different experiences were experienced together by; playing, dancing, playing music and singing, as well as listening to different kinds of music. The musical education moments were attended by kindergarten pre-schoolers and five-year-old children.

The framework of reference for the thesis was based on the pedagogy of participation in early childhood education. Music education, on the other hand, became a second frame of reference because of the interactivity and elements that strengthens the sense of community. Observation, research diary, photography, videotaping, and fairytale method were used as a method of material collection and aids to documentation. In documentation, children were actively involved in videotaping and photographing activities.

During the development work, children's participation and experience of sense of community became stronger. The children experienced joy and enthusiasm, and their working was often intense as well. The atmosphere at the musical education moments was supportive and positive, which was encouraging many children to try and create new things in music. Kindergarten educators felt that they had gained new perspectives that increased their courage in using different musical methods in their work. A continuation of development work could include strengthening staff's participation and sense of community in early childhood education.

Keywords: early childhood education, participation, sense of community, musical education

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Varhaiskasvatus.....	7
2.1	Osallisuuden näkökulma varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa	7
2.2	Osallisuuden näkökulma paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa	7
2.3	Lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma	8
3	Osallisuuden ja yhteisöllisyyden määrittelyä.....	8
3.1	Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa.....	9
3.2	Yhteisöllisyyden rakentuminen varhaiskasvatuksessa	10
4	Musiikkikasvatus	11
4.1	Musiikin merkitys lapsen kehityksessä.....	11
4.2	Musiikki varhaiskasvatuksessa	12
5	Yhteistyökumppani	13
6	Kehittämistyö	13
6.1	Kehittämistyön tavoitteet	14
6.2	Eettisyys ja luotettavuus	15
6.3	Kvalitatiivisuus tässä kehittämistyössä.....	16
6.4	Aineistonkeruumenetelmät	17
6.5	Pedagoginen dokumentointi	18
7	Musiikkikasvatushetket	19
7.1	Sadutus	22
7.2	Musiikkikasvatushetket toimintamallina	22
8	Arviointia	24
8.1	Musiikkikasvatushetkien analysointia osallisuuden ja yhteisöllisyyden näkökulmasta	24
8.2	Toimintaan osallistuneiden lasten palaute	25
8.3	Henkilökunnan suullinen ja kirjallinen palaute	26
9	Pohdinta ja johtopäätökset.....	26
	Lähteet.....	31
	Kuviot	34
	Taulukot	35

1 Johdanto

Jokainen lapsi tarvitsee kokemuksia nähyksi ja kuulluksi tulemisesta. Lapsella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa häntä koskeviin asioihin. Tärkeää on myös se, että lapsi tuntee kuuluvansa johonkin yhteisöön ja pystyy vaikuttamaan yhteisössä tapahtuviin asioihin. Positiivinen kokemus yhteisöllisyydestä jo pienenä lapsena edistää lapsen liittymistä muihinkin yhteisöihin myöhemässä elämän vaiheessa. Yhteisöllisyys parhaimmillaan ehkäisee kiusaamista ja syrjäytymistä.

Varhaiskasvatus ja päiväkotit ovat usein lapsen ensimmäinen yhteisö, jossa lapsi voi opetella yhteisöllisyyttä ja saada kokemuksia yhteisöllisyydestä. Vuorovaikutus muiden päiväkodissa olevien ihmisten kanssa kehittää lapsen sosiaalisia taitoja, joita tarvitaan myös yhteisöllisyyttä rakennettaessa. Päiväkodissa osallisuus ja yhteisöllisyys nivoutuvat usein yhteen. Voidaan ajatella, että kun lapsi saa kokea osallisuutta ja sitä, että saa vaikuttaa häntä koskeviin asioihin, se sitouttaa lasta toimintaan. Toimintaan sitoutunut lapsi on valmis myös ponnistelemaan saavutusten eteen.

Opinnäytetyön aihe alkoi muotoutumaan Laurea-ammattikorkeakoulun Musiikin pedagogiset mahdollisuudet opintojaksolla syksyllä 2020. Tämän opintojakson tehtävänä oli tehdä projektityö, jonka tein samassa päiväkodissa, jossa tämän opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin. Projektityötä tehdessäni lasten kanssa, tein havaintoja siitä, miten yhteinen musisointi motivoi lapsia toimimaan yhdessä. Yhteiset musiikilliset elämykset ja yhdessä soittaminen loivat yhteisiä kokemuksia, jotka tuottivat hyvää mieltä ja onnistumisen tunteita. Tästä seurauksena oli se, että aloin miettimään musiikin merkitystä lasten osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukemisessa. Työelämän kumppanin innostunut vastaanotto mahdollisen opinnäytetyön aiheesta ja sen toteuttamisesta heidän päiväkodissaan vahvistivat sen, että aloin tekemään tästä aiheesta opinnäytetyötä.

Teoreettinen viitekehys perustuu osallisuuden pedagogiikkaan ja ymmärrykseen yhteisöllisyydestä ja sen merkitykseen elämässä. Musiikkikasvatus antaa menetelmänä välineitä, joiden avulla voidaan vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksena on tarjota päiväkodin kasvattajille ideoita käyttää musiikkia matalalla kynnyksellä luovasti lasten kanssa työskennellessä. Ajatuksena on tuoda esille myös sitä, miten musiikin avulla voi työstää erilaisia asioita, kuten vuorovaikutusta ja tunteita. Ennen kaikkea haluan osoittaa musiikin iloa ja positiivisia kokemuksia tuovia merkityksiä sekä musiikin osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevia elementtejä.

2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus kuuluu suomalaiseen koulutusjärjestelmään. Varhaiskasvatuksella on tarkoitus tukea kotona tehtävää kasvatustyötä sekä lisätä lasten hyvinvointia. Ensisijainen vastuu lapsista on kuitenkin huoltajilla. (Opetushallitus 2018, 7.)

Varhaiskasvatustilaki määrittelee varhaiskasvatuksen sellaiseksi, joka koostuu lapsen suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta kasvatuksesta, opetuksen ja hoidon muodostamasta kokonaisuudesta. Tässä kokonaisuudessa pedagogiikka painottuu erityisesti. (L540/2018, 2 §.)

2.1 Osallisuuden näkökulma varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, joka perustuu varhaiskasvatustilakiin. Sen mukaisesti laaditaan sekä paikallinen, että lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma ja sen mukaisesti toteutetaan myös koko varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoituksena on varmistaa kaikille varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille yhdenvertainen mahdollisuus kasvun, kehityksen ja oppimisen polulle. (Opetushallitus 2018, 7.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2018, 30) edellytetään, että lapsia, henkilöstöä ja huoltajia tulee arvostaa aloitteineen, näkemyksineen ja mielipiteineen. Lisäksi osallisuutta edistäviä toimintatapoja, sekä rakenteita tulee kehittää tietoisesti. Lasten osallisuutta vahvistavia toimintatapoja ovat esimerkiksi sensitiivinen kohtaaminen, sekä myönteiset kokemukset nähdäksesi ja kuulluksi tulemisesta.

Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja olla osallinen asioissa, jotka vaikuttavat hänen elämäänsä. Varhaiskasvatuksen tulee tukea lasten taitoja vaikuttamisen, osallistumisen ja oma-aloitteisuuden näkökulmasta. Lasta tulee kohdata arvostavasti, kuunnella heidän ajatuksiaan sekä vastata heidän aloitteisiinsa. Lapsen mahdollisuus vaikuttamiseen vahvistaa lapsen käsitystä itsestään ja vahvistaa hänen itsetuntoaan. Osallistuminen ja vaikuttaminen auttavat lasta yhteisöllisyyden kannalta tärkeissä sosiaalisissa taidoissa. (Opetushallitus 2018, 26-27.)

2.2 Osallisuuden näkökulma paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa

Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman tulee pohjautua valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Sen laatimisesta ja hyväksymisestä vastaa varhaiskasvatuksen järjestäjät kunnassa. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman tehtävänä on määritellä, ohjata ja tukea paikallista varhaiskasvatuksen järjestämistä. Kun suunnitelmaa laaditaan, tulee siinä huomioida paikkaan kuuluvia erityispiirteitä, mahdollisia pedagogisia painotuksia, lasten tarpeita, arviointitietoja ja kehittämistyön tuloksia. (Opetushallitus 2018, 8.)

Askolan varhaiskasvatussuunnitelma antaa hyvän pohjan sille, että lapsilla on mahdollisuus kasvaa sosiaalisiksi, empaattisiksi ja vuorovaikutustaitoisiksi. Askolassa pidetään tärkeänä lasten omia käsityksiä ja mielipiteitä. He pääsevät osalliseksi toiminnan suunnittelusta ja arvioinnista. Askolassa halutaan myös rohkaista lapsia erilaisilla toimintatavoilla tekemään asioita yhdessä ja näin vahvistaa yhteisöllisyyttä. (Askolan kunta 2019, 4.)

2.3 Lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatusturva turvaa jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle oikeuden suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen kasvatukseen, opetukseen ja hoitoon. Jotta nämä edellä mainitut asiat toteutuvat, varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle tehdään oma varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman perustana ovat lapsen etu ja tarpeet. Siinä otetaan huomioon lapsen vahvuudet, osaaminen, kiinnostuksen kohteet ja yksilölliset tarpeet. Varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon lapsen mielipide ja toiveet. Myös huoltajien ja henkilöstön havainnot ovat oleellisia ottaa huomioon suunnitelmaa laatiessa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa kirjatut tavoitteet on asetettu pedagogiselle toiminnalle. Nämä tavoitteet huomioidaan, kun suunnitellaan ja toteutetaan toimintaa lapsiryhmälle. Pedagogiset tavoitteet huomioidaan myös silloin, kun toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitetään. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään vähintään kerran vuodessa tai silloin, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy. (Opintopolku 2018.)

3 Osallisuuden ja yhteisöllisyyden määrittelyä

Osallisuus ja hyvinvointi liittyvät vahvasti yhteen. Heikko kokemus osallisuudesta voi vaikuttaa vakavaan kuormittumiseen psyykkisesti, sekä yksinäisyyden ja huonon työkyvyn kokemuksiin. Osallisuuden kokemus puolestaan vahvistaa hyvinvoinnin ja turvallisuuden tunnetta. Se lisää myös tulevaisuuden ja omien mahdollisuuksien uskoa. Osallisuudella tavoitellaan eriarvoisuuden, köyhyyden, syrjäytymisen ja syrjinnän vähenemistä. (THL 2021.)

Osallisuus nähdään toimijuutena, johon kuuluu vuorovaikutuksessa tapahtuva vastavuoroisuus heidän kesken, jotka ovat tilanteessa läsnä. Osallisuuteen tarvitaan kaikkien läsnä olevien aito mahdollisuus saada vaikuttaa yhteiseen toimintaan ja yhdessä olemiseen. Tähän tarvitaan toisten kuuntelemista ja sitä, että tulee myös itse kuulluksi. (Turja & Vuorisalo 2018, 46.) Lapsilla on usein vähäiset mahdollisuudet päätöksentekoon, kuitenkin kiinteän yhteisöllisyyden synty-miseen tarvitaan vahvempaa lasten kuulluksi tuleamista. (Eskel & Marttila 2013).

Kun osallisuutta tarkastellaan sosiaalipedagogisena käsitteenä, osallisuus merkitsee suhdetta. Osallisuus nähdään ihmisen ja yhteisön välisenä suhteena. Tähän kuitenkin tarvitaan sitä, että ihminen on osa yhteisöä, lisäksi hän toimii osana yhteisöä. Hänellä on myös kokemus siitä, että hän on osa yhteisöä. Jotta osallisuus voisi kehittyä, yhteisön jäsenellä tulee olla mahdollisuus

vaikuttaa ja tulla kuulluksi yhteisön asioista päätettäessä. Tärkeää on myös se, että hänellä on mahdollisuus osallistua toimintaan, joka kehittää yhteisöä. Sosiaalipedagogisesti ajateltuna osallisuuden edistämiseksi ihmistä tuetaan kasvamaan erilaisin keinoin yhteisön jäsenenä. (Nivala & Ryyänen 2019, 138-139.)

Sosiaalipedagogiikka määrittelee yhteisön myös niin, että se on erityinen ja vuorovaikutteinen ihmisten välinen suhde, eikä mikä tahansa ihmisistä koottu joukko tai ryhmä. Perinteinen ajattelutapa on ollut, että yhteenkuuluvuuden kokemuksen saamiseksi yhteisössä tarvitaan tavoitteellista toimintaa, jossa koetaan sitoutumista, onnistumista ja epäonnistumista. Ihmisen syvä perustarve on kokemus yhteisyydestä. Kuitenkin jotkut yhteisöt voivat myös heikentää siihen kuuluvien ihmisten hyvinvointia, kuten rikollisjärjestöt, jotkut klikkiytyneet työtiimit tai uskonnolliset ääriliikkeet. (Nivala & Ryyänen 2019, 130-132.)

Filosofi Martin Buber (Nivala & Ryyänen 2019, 137) toi esille sitä, että yhteisöllisyyden saavuttamisessa ja sen tukemisessa tarvitaan kasvatusta. Kun yhteisössä on aitoa ja toista huomioivaa läsnäoloa, mahdollistaa se kasvatuksen yhteisöllisyyteen. Yhteisöllisyyteen kasvattaminen tapahtuu kokemalla itse ja silloin tarvitaan yhteisö, jossa kasvatetaan yhteisöllisyyteen.

3.1 Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa

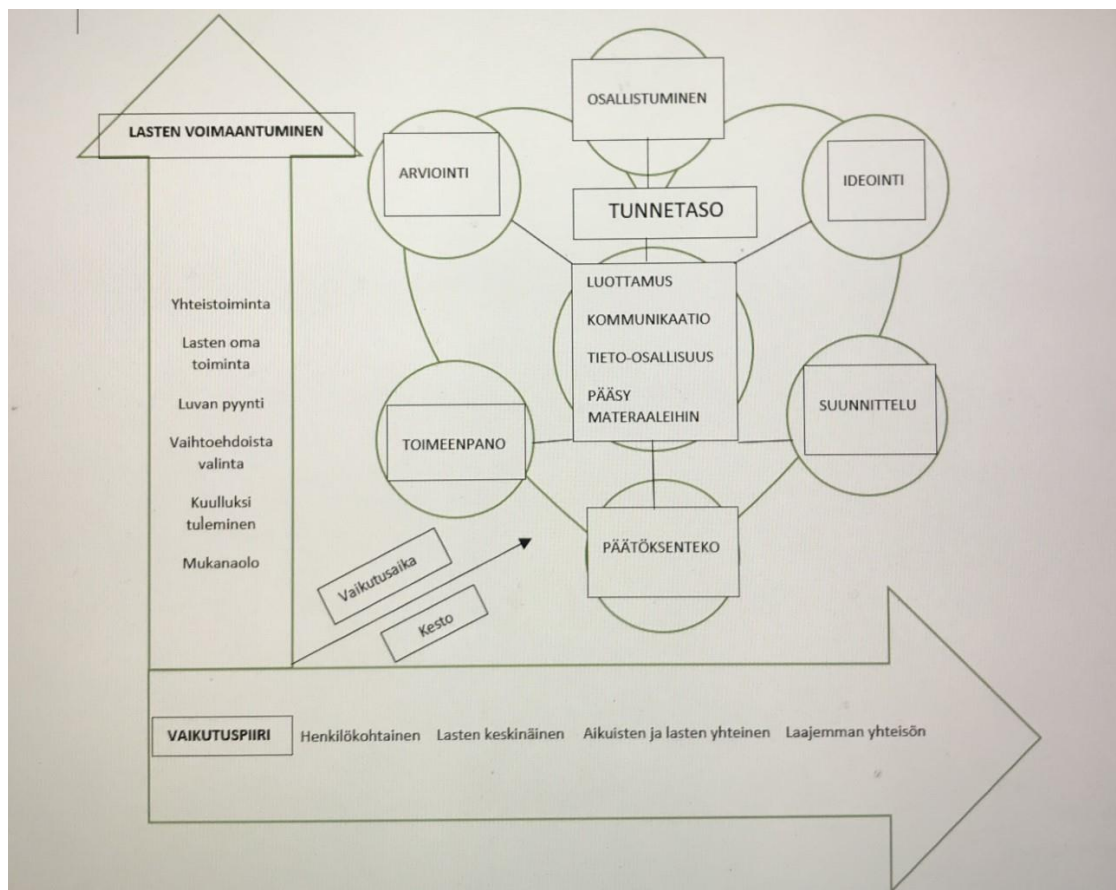
Osallisuuden huomioiminen varhaiskasvatuksessa perustuu ennen kaikkea varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, jossa osallisuus yhdistetään myös yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon. Edellä mainittujen periaatteiden edistäminen tulee ottaa huomioon kaikessa varhaiskasvatuksen toiminnassa. Käytännössä tämä näkyy lasten, huoltajien ja henkilöstön näkemysten ja mielipiteiden arvostamisena ja huomioimisena. Tällöin myös osallisuutta edistäviä toimintatapoja ja rakenteita kehitetään tietoisesti. Osallisuuden kokemus lisää lasten ymmärrystä yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta sekä erilaisten valintojen seurauksista. Kun lapsia kohdataan sensitiivisesti ja he saavat myönteisiä kokemuksia kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta, vahvistavat nämä lasten osallisuutta. Osallisuutta lisää myös se, että lapset ja huoltajat voivat osallistua toimintaan suunnittelemalla, toteuttamalla ja arvioimalla sitä. (Opetushallitus 2018, 30.)

Pienryhmätoimintaa voidaan myös perustella pedagogisesti, koska se mahdollista vuorovaikutuksen edistämisen lasten välisissä suhteissa, sekä lapsen ja kasvattajan välisissä suhteissa. Hyvä vuorovaikutus vahvistaa puolestaan yhteisöllisyyden kehittymistä. Tällöin myös lasten havainnointi ja lasten ominaisten tapojen huomiointi helpottuu. (Opas 2013, 158-159.)

Osallisuus on muutakin, kuin yksittäisen lapsen mielihaluja kuulemista ja toteuttamista. Etenkin tilanteissa, joissa lapsia on paljon koolla, osallisuus näyttäytyy syvästi yhteisöllisenä tapahtumana. Vaikka jokainen saa ilmaista omia näkemyksiään, täytyy kuitenkin kuunnella toisten näkemyksiä. Myös kasvattajien esittämät omat tavoitteet jättävät tilaa lasten tekemille suunnitelmille. Yhteisen ratkaisun löytämiseksi tarvitaan aikaa ja neuvottelutaitoja. Kun yhteinen

sopimus on saavutettu, seurauksena on lasten vahva sitoutuminen toimintaan. Onnistunut lopputulos lisäksi vahvistaa lasten tunnetta omasta osaamisesta. (Turja 2020, 45-46.)

Kuviossa 1 olevassa osallisuuden mallissa tavoiteltavaa on muun muassa lasten voimaantuminen. Voimaantumisen kokemus lisääntyy sitä enemmän, mitä enemmän lapsilla on mahdollisuus aloitteiden tekemiseen, ideoimiseen ja toiminnan päättämiseen. Pienillä lapsilla osallisuus on osallistumista muiden toteuttamaan toimintaan. Osallisuuden lisääntyminen etenee lasten kuulemiseen ja laajempaan vaikuttamisen mahdollisuuteen. Tämän jälkeen tulee lasten ideoimat ja ohjaamat toiminnot aikuisten seurattavina tai ollessa avustajina. Korkeinta osallisuuden muotoa kuitenkin edustaa yhteistoiminnallisuuden muoto, jossa lapset ja aikuiset työskentelevät rinnakkain ja aloitteita tehdään tasavertaisesti sekä asioista neuvotellen. (Turja 2020, 51.)

Kuvio 1: Malli lasten osallisuudesta Turjan (2020, 48) mukaan.

3.2 Yhteisöllisyyden rakentuminen varhaiskasvatuksessa

Lasten kokemukset osallisuudesta ja ryhmään kuulumisesta sekä näiden kokemusten vahvistaminen ovat oleellisia, kun ajatellaan yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyydellä toivotaan myös olevan

positiivinen vaikutus esimerkiksi syrjäytymisen ja kiusaamisen ennalta ehkäisyssä. (Koivula 2013, 19.)

Pienet lapset harjoittelevat sosiaalisia taitoja ja yhteisöön liittymistä, jotka ovat oleellisia asioita heidän elämässään. Onkin tärkeää, että mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapset saavat harjoitella myös yhteisöllisyyden rakentamista. Tätä ajatusta tukee myös se, että lapset omaavat kehityksellisen herkkyyksikauden, jossa harjoitellaan sosiaalisia taitoja. Päiväkoti on tässä mielessä hyvä paikka harjoitella yhteisöllisyyden rakentamista. Positiivinen kokemus yhteisöllisyydestä varhaisessa vaiheessa helpottaa lapsia siirtymään muihinkin yhteisöihin ja viemään mukanaan myös yhteisöllisyyttä. (Koivula 2013, 23-24.)

Varhaiskasvatus tapahtuu yhteisössä ja oppiminen tapahtuu lasten keskinäisissä ja lasten sekä henkilökunnan välisissä vuorovaikutustilanteissa. Oppivan yhteisön tehtävänä on rohkaista kokeilemaan ja yrittämään erilaisia asioita, mutta tällaisessa yhteisössä sallitaan myös erehtyminen. Yhteisön vahvistumiseen tarvitaan yhdessä tekemistä ja kokemuksia osallisuudesta. Lapsia tuetaan vertais- ja ystävyys-suhteisiin henkilöstön toimesta, sekä harjoitellaan selviämään ristiriitatilanteista rakentavilla keinoilla. (Opetushallitus 2018, 29.)

Koivula (2013, 32) kuvaa yhteisöllisyyden piirteitä artikkelissaan, joka perustuu hänen tekemäänsä väitöskirjaan. Yhteisöllisyyden tunnuspiirteinä hän pitää sitä, että yhteistoiminnassa on näkyvissä intensiivisyys sekä merkityksellisyys. Yhteisöllisyyttä vahvistavia elementtejä voivat olla myös esimerkiksi kokemus läheisyydestä, toiminnan onnistuminen, hulluttelemineen, toisten kannustaminen ja positiivinen palaute. Yhteisöllisyys voi ilmetä asioista neuvottelemisena, toisista huolehtimisena ja laadukkaana vuorovaikutuksena. Yhteisöllisyyden kehittymisen edellytyksenä on toimiva vuorovaikutus ja onnistunut yhteinen toiminta.

4 Musiikkikasvatus

Musiikkikasvatus tapahtuu aina kasvattajan ja kasvatettavan välisessä vuorovaikutuksessa. Aito vuorovaikutus on vastavuoroista, jossa voi ilmetä uusia näkökulmia asioihin ja ilmiöihin kenen tahansa vuorovaikutuksessa olevan puolelta. Lapsen musiikkisuhteen syntymisen ja kehittymisen mahdollisuudet ovat aikuisten vastuulla. Aikuisten tulee luoda sopivia olosuhteita, joissa lapsi voi tutustua hyväksytysti oman musiikkiminän ominaispiirteisiin. Aikuisten tehtävänä on myös rohkaista lasta käyttämään musiikkia ilmaisukeinona ja samalla antaa lapselle mahdollisuus oppia musiikin kansainvälinen kieli. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 18-19.)

4.1 Musiikin merkitys lapsen kehityksessä

Musiikilla on merkitystä jo kohdussa olevan sikiön hyvinvoinnille. Syntymättömälle lapselle laulettu laulut jättävät muistikuvia hänen aivoihinsa ja syntymän jälkeen lapsi kokee turvalliseksi

hänelle tutun musiikin. Pienelle lapselle puhuttu hoivapuhe sisältää musiikillisia elementtejä. Tällainen vuorovaikutus antaa lapselle kokemuksen turvallisuudesta. Aivotutkijoiden mukaan edellä mainittu hoivapuhe tehostaa myös ärsykyttä, jotka edistävät tarkkaavaisuutta ja äidin kielen oppimista. (Lindberg-Piiroinen & Ruokonen 2017, 84-85.)

Sillä, miten paljon lapsi saa olla musiikillisessa toimintaympäristössä, on merkitystä lapsen musiikilliselle ja muulle kehitykselle. Lapsen tasapainoisen kehittymisen edellytyksenä voidaan pitää sitä, että lapsi saa kasvaa ilmapiirissä, joka tarjoaa kokemuksen hyväksytyksi ja rakastetuksi tulemisesta. (Lindberg-Piiroinen & Ruokonen 2017, 64.)

Aivotutkija Tanja Linnavallin (2018) mukaan musiikilla ja musiikkiharjoituksilla on vaikutuksia kielenkehitykseen. Musiikin tarjoamien hyötyjen saavuttaminen ei edellytä musiikkiopistossa tapahtuvaa tavoitteellista harjoittelua, vaan siihen riittää usein tapahtuva kaikenlainen, aktiivinen musisointi. Vaikutukset kielenkehityksessä näkyvät esimerkiksi sanojen erittelyssä, kielellisessä muistissa, äänteiden käsittelyssä, lukutaidossa, puheen erottelussa taustamelusta ja vieraan kielen lausumisessa. Musiikki edistää tutkimusten mukaan myös vuorovaikutustaitoja. Yhdessä musisointi ja samassa rytmisessä liikkuminen lisäävät lasten ja aikuisten auttamishalua.

4.2 Musiikki varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa luovan toiminnan ja musiikkitoiminnan suunnittelussa on olennaisen tärkeää se, että lapsi pääsee osallistumaan siihen. Aikuisen tehtävänä on tarjota lapselle aktiivisen osallisuuden tueksi erilaisia taiteellisia virikkeitä. Lapsen tutustuminen myös musiikin maailmaan tapahtuu tutkimalla ja ihmettelemällä. Leikki ja keksiminen ovat asioita, joiden kautta lapsen oppiminen musiikissa tapahtuu. Lapsen kannustaminen siihen, että hän ilmaisee musiikkia luovasti ja päätyy omaperäisiin ratkaisuihin, jotka voivat tapahtua laulamalla, tanssimalla, soittamalla, improvisoimalla tai säveltäen, on tärkeää. Kun lisäksi musiikkileikeissä lapsen ratkaisut ovat hyväksytyjä, luovat nämä yhdessä pohjan vuorovaikutukselle ja oppimiselle ryhmässä, joka on musiikillisesti eläytyvä. Aikuisen tulee antaa palautetta lapselle rakentavasti ja rohkaisevasti. (Lindberg-Piiroinen & Ruokonen 2017, 95.)

Varhaisiän musiikkikasvatuksessa merkittävässä asemassa on leikki. Leikki on olennainen osa lapsuutta. Kasvattaja suunnittelee havainnoinnin perusteella sopivaa musiikkitoimintaa lapsiryhmälle. Monipuolinen musiikillinen oppimisympäristö tukee lapsen kasvuprosessia niin, että lapsi oppii luonnostaan rikastamaan leikkiä ja erilaisia ideoita musiikin avulla. Lapsen kehitys musiikillisesti riippuu siitä, minkälaisia aiempia kokemuksia, taitoja ja valmiuksia lapsella on. (Lindberg-Piiroinen & Ruokonen 2017, 89.)

Kasvattajan näkökulmasta on tärkeää, että kasvattaja pohtii omaa näkemystään musiikkikasvatuksesta ja millä tavoin se näkyy työssään. Lasten oppimisen kannalta merkittäviä asioita ovat kasvattajan ja lasten välinen vuorovaikutus ja sen laatu sekä positiivinen ilmapiiri. (Ruokonen

2020, 135.) Musiikkihetkillä tulee seurata, että kukaan lapsi ei joudu epämiellyttävään tilanteeseen tai tekemään jotain, joka voisi saattaa lapsen kokemaan häpeää tai arvottomuutta. Kasvattajan tulee huomioida itsessään tunteita, arvoja ja vaikuttimia opetustilanteissa, jotta aito dialogi ja toisessa heräävät tunteet ja kokemukset tulevat ymmärretyiksi. (Huhtinen-Hilden 2017, 392.)

Koska lapset kokeilevat tiloja ja asioita konkreettisesti, tämä kannattaa ottaa huomioon etukäteen. Tarvittaessa esimerkiksi istuinalustat voivat olla valmiina lattialla odottamassa ryhmää tai soittimet voi olla näkymättömissä siihen saakka, kunnes niillä soitetaan. (Huhtinen-Hilden 2017, 399.)

5 Yhteistyökumppani

Yhteistyökumppaniksi tässä opinnäytetyössä valikoitui päiväkoti, jossa kehittämistyön tekijä työskentelee, kun ei ole opintovapaalla. Yhteistyökumppani ei vaatinut tutkimuslupaa tämän opinnäytetyön tekemiseen. Työpaikan edustajan, koulun edustajan ja opinnäytetyön tekijän välille tehtiin opinnäytetyösopimus.

Päiväkodin henkilökunta suhtautui avoimesti ja kannustavasti kehittämistyöhön ja sen aiheeseen. He tekivät myös kehittämistyön onnistumisen kannalta tärkeitä asioita, kuten suunnittelivat päiväkodin toimintaa niin, että musiikkikasvatushetket sujuivat tilojen ja aikataulujen puolesta vaivattomasti. Koska kehittämistyön tekijä oli syksyllä 2020 tehnyt musiikkipedagogiikan opintoihin liittyvän projektin samassa päiväkodissa, sekä on työskennellyt työntekijänä samassa päiväkodissa, päiväkodin henkilökunta ja kehittämistyöhön osallistuneet lapset tunsivat kehittämistyön tekijän tavat työskennellä heidän kanssaan. Tämä asia edesauttoi kehittämistyön aloittamista ja sujumista päiväkodissa.

6 Kehittämistyö

Keskustelut opinnäytetyön yhteistyökumppanin eli päiväkodin henkilökunnan, sekä muiden varhaiskasvatuksessa työskentelevien kanssa viimeisten vuosien aikana olivat usein sivunneet musiikkimenetelmien käyttämistä varhaiskasvatuksessa. Monet kasvattajat olivat epäilleet omia taitojaan. Moni oli ajatellut, että täytyy olla lahjakas musiikissa, jotta uskaltaisi käyttää aktiivisemmin musiikkia työssään. Keskusteluissa tuli esiin myös se, että esimerkiksi talon yhteiset musiikki- ja lauluhetket olivat vähentyneet useissa päiväkodeissa. Muun muassa nämä ajatukset herättivät pohtimaan, että miten musiikillisten menetelmien käyttöä voisi vahvistaa ja samalla lisätä lasten osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia varhaiskasvatuksessa. Kehittämistyön

myötä päiväkodin kasvattajilla oli mahdollisuus saada ideoita ja inspiroitua musiikillisista menetelmistä ajatellen omaa työskentelyään päiväkodissa.

Kehittämiseen kuuluu käytännöllisiä tapoja korjata, parantaa ja edistää asioita. Parhaimmillaan, jos kehittäminen on onnistunut, se voi levitä muiden käyttöön myös muissa organisaatioissa. Yleensä kehitysmenetelmillä on jo valmiina oletus, että niiden avulla saavutetaan tuloksia, joita tavoitellaan. (Toikko & Rantanen 2009, 16-18.)

6.1 Kehittämistyön tavoitteet

Kehittämisen ajatellaan yleensä olevan jotain konkreettista toimintaa, jolla on selvä tavoite. Tavoitteena voi olla toimintatapojen tai -rakenteiden kehittäminen. Toimintatavan kehittäminen kapeimmillaan voi olla yhtä työntekijää koskeva työtavan kehittäminen tai laajimmillaan kokonaista organisaatiota koskeva toimintatavan selkeyttäminen. (Toikko & Rantanen 2009, 14.)

Tämän kehittämistyön tavoitteita kohti kuljettiin hyvin käytännönläheisesti. Musiikkikasvatushetket olivat konkreettisia tapahtumia, joissa toimintatapaa tarkasteltiin musiikkikasvatuksen sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden viitekehyksistä käsin. Kehittämistyöllä tavoiteltiin päiväkodin kasvattajien rohkaisemista musiikillisten menetelmien käyttöön, sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden näkökulman vahvistamista päiväkodissa. Tavoitteena oli antaa lapsille mahdollisuus kokeilla erilaisia tapoja musisoida ja nauttia soittamisesta, tanssimisesta, laulamisesta sekä kaikesta mitä musiikin parissa eteen tulee. Erilaisten elämysten kautta lapsilla oli mahdollisuus vahvistaa suhdettaan musiikkiin ja löytää siitä itselleen mieluisia elementtejä. Yksi tarkoitus tälle kehittämistyölle oli myös löytää toimintamalli, jonka avulla lasten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä voidaan vahvistaa varhaiskasvatuksessa. Oletuksena oli, että musiikkikasvatushetket vahvistavat lasten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä päiväkodissa.

Työskentely tapahtui päiväkodissa, joka useimmalle toimintaan osallistuneelle lapselle on ensimmäinen laajempi yhteisö. Vuorovaikutustilanteiden harjoittelu ja vuorovaikutustaitojen vahvistuminen olivat myös tavoiteltavia asioita työskentelyn aikana. Ilman kiinteää vuorovaikutusta lasten kanssa, tämän kehittämistyön tekeminen olisi ollut lähes mahdotonta. Ilmapiiri musiikkikasvatushetkillä oli kannustava ja myönteinen, joka rohkaisi omalta osaltaan lapsia kokeilemaan heille uusia asioita ja heittäytymään esimerkiksi musiikkileikkien maailmaan.

Kehittämistyön aikana pyrittiin mahdollistamaan sellainen ympäristö lapsille, jossa he saivat tutustua musiikkiin erilaisilla keinoilla, hyväksytysti. Heillä oli mahdollisuus myös vahvistaa omaa musiikkisuhdettaan ja kokeilla musiikkia ilmaisukeinona. Tärkeää oli huomioida se, että lapset kokisivat tulevansa hyväksytyiksi omina itsenään ja omine aloitteineen.

6.2 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyys ja luotettavuus olivat tärkeässä asemassa tässä kehittämistyössä. Erityisesti lasten kanssa työskentelyssä tuli olla sensitiivinen ja taata esimerkiksi tietoturvallisuus. Opinnäytetyösopimuksessa kehittämistyön tekijä vakuutti noudattavansa tutkimuseettisiä periaatteita.

Tutkimuseettisiä periaatteita ovat muun muassa vaitiolovelvollisuus, joka kieltää luvatta kerromaan sivullisille yksityisen henkilön tai perheen tietoja. Lisäksi tiedonhankinnan aikana saamat tiedot yksityisestä henkilöstä tai perheestä sitoudutaan pitämään luottamuksellisina. Salassapitovelvollisuus jatkuu myös opintojen päätyttyä. (L812/2000.)

Kaikki lapset, jotka halusivat osallistua kehittämistyön toiminnalliseen osuuteen, olivat saaneet kirjallisen luvan huoltajilta osallistua siihen. Kirjallinen osallistumis- ja dokumentointilupa (liite 1) avasi myös kehittämistyön tarkoitusta, tavoitteita ja työskentelymenetelmiä. Siinä kerrottiin, että tarkoituksena on perehtyä mahdollisuuteen tukea lasten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä varhaiskasvatuksessa musiikkikasvatushetkien muodossa. Lisäksi siinä luvattiin, että lapsista otetut kuvat ja videot säilytetään tietoturvallisesti niin, ettei niihin ulkopuolisilla ollut mahdollista päästä käsiksi. Kuvat ja videot säilytettiin päiväkodin omissa iPadeissa tai salasanan takana olevalla kehittämistyön tekijän tietokoneella. Kuvat ja videot tuhottiin, kun niitä ei enää tarvittu opinnäytetyöraportin tekemisessä.

Tärkeää oli huomioida myös, että osallistuminen kehittämistyöhön oli kaikin puolin turvallista siihen osallistuneille lapsille. Sen toivottiin aiheuttavan mahdollisimman vähän haittaa varhaiskasvatuksen arkeen, mutta toisaalta lisäävän lasten osallisuutta, onnistumista uusissa asioissa ja kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Opinnäytetöissä haittana tavallisesti on ylimääräinen vaiva, joka voi seurata esimerkiksi siitä, että tutkimustilanteet pitkittyvät. Lisäksi valta, joka ilmenee suhteessa kehittämisen kohteeseen, on huomioitava. Valta ilmenee muun muassa aiheen valitsemisena, erilaisina näkökulmina, tapana koota aineistoa ja toiminnan tulkintana. Jos suhde opinnäytetyön kohteeseen on läheinen, täytyy olla tarkka tulkintoja tehdessä. Tällöin kokemukset ja käsitykset opinnäytetyön kohteesta saattavat vaikuttaa tulkintoihin. (Vilka 2021, 123.)

Kehittämistyön aikana kriittinen ajattelu oli jatkuvasti läsnä. Esimerkiksi refleктоimalla toimintaa ja palaamalla usein kehittämistyön tavoitteisiin saatiin työskentely pysymään tarkoituksenmukaisena. Kriittinen ajattelu ohjasi myös luotettavien lähteiden hakua ja niiden käyttämistä opinnäytetyöraporttia kirjoittaessa.

Opinnäytetöitä tehdessä kriittisyyttä tarvitaan arvioidessa tiedon laatua ja luotettavuutta. Se koskee myös opinnäytetyön tuloksia ja päätelmiä. Kriittisyys tulee esiin asenteena läpi

opinnäytetyön teon. Tällöin työskentely on johdonmukaista, eettistä, punnittua, harkitsevaa ja tarkkaan ajateltua. (Vilka 2021, 46.)

Tämän kehittämistyön aikana osallisuuden ja yhteisöllisyyden viitekehykset tukivat työskentelyä ja auttoivat tekemään oikeita ratkaisuja työskentelyn aikana. Toiminnan ja viitekehysten välissä ei ollut havaittavissa ristiriitoja. Opinnäytetyöprosessin kokonaisluotettavuutta lisää se, että se ei synnytä sattumanvaraisia kehittämisehdotuksia ja tuloksia, eikä siinä ole ristiriitaisuuksia. (Vilka 2021, 185).

6.3 Kvalitatiivisuus tässä kehittämistyössä

Kehittämistyöhön sisältyi myös kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä. Tiedonhankintaa tehtiin muun muassa havainnoimalla musiikkikasvatushetkiin osallistuneiden lasten toimintaa ja keskustelemalla heidän ja muiden kasvattajien kanssa. Tiedonhankinta tapahtui toiminnan aikana, joka oli osa päiväkodin arkea, eikä muodollisesti järjestettyä toimintaa.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tiedonhankinta on luonteeltaan kokonaisvaltaista. Aineiston keräämisen tapahtumapaikkoina ovat luonnolliset ja todelliset tilanteet. Lisäksi ihminen voi toimia instrumenttina tiedonkeruussa. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijalla on suurempi luottamus omaan havainnoimiseen ja keskusteluihin tutkinnan kohteena olevan kanssa verrattuna mitausvälineillä tehtyyn tiedon keruuseen. Kvalitatiiviseen tutkimukseen tarvittavan aineiston hankinnassa käytetään myös laadullisia metodeja. Tällöin tutkinnan kohteena olevan ääni pääsee kuuluviin esimerkiksi osallistuvan havainnoinnin ja erilaisten dokumenttien avulla. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suunnitelmat voivat muuttua, jolloin otetaan huomioon olosuhteet ja toimitaan joustavasti tutkimuksen edistyessä. Tärkeää on myös se, tutkinnan kohteena olevien tapausten ajatellaan olevan ainutlaatuisia ja tulkinta tapahtuu sen mukaan. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.)

Yksi kvalitatiivisen tutkimuksen lajeista on osallistuva havainnointi, jota käytettiin tässä kehittämistyössä. Havainnointia tehtiin ryhmän jäsenenä ja sen toimintaan osallistuvana. Osallistuvan havainnoinnin voi jakaa karkeasti kahteen eri asteeseen. Ensimmäinen on täydellisen osallistumisen aste, jolloin tutkijan on tarkoitus päästä ryhmään sisälle ja sen jäseneksi. Tästä voi aiheutua eettisiä ongelmia, koska tutkija voi kokea ristiriitaa sen välillä, että hänen pitäisi toimia luontevasti, mutta kuitenkin kerätä tieteellistä aineistoa tutkimustaan varten. Toinen osallistumisen aste on se, että osallistuja on havainnoijana. Silloin tutkittaville tiedotetaan aluksi, että havainnoija on tekemässä havaintoja ryhmässä. Seuraavaksi havainnoijan tulee luoda hyvät suhteet ryhmän jäseniin. Ryhmän elämään osallistuvana tutkija kysyy kuitenkin tutkittaviltaan kysymyksiä ja tekee havaintoja esimerkiksi rajatuista kohteista, tai havainnoija voi pyrkiä saamaan kokonaiskuvaan ryhmän elämästä. (Hirsijärvi ym. 2009, 216-217.)

6.4 Aineistonkeruumenetelmät

Aineistonkeruumenetelmänä tämän opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa korostuivat havainnointi ja dokumentointi. Keskustelut toimintaan osallistuneiden lasten kanssa antoivat myös arvokasta tietoa ja välitöntä palautetta itse toiminnasta ja sen sisällöstä. Aineistonkeruumenetelmänä lasten haastattelut rajattiin pois tästä opinnäytetyöstä. Havainnointia ja dokumentointia pidetään kyselyn ja haastattelun lisäksi perusmenetelminä, kun mietitään erilaisia aineistonkeruun menetelmiä. (Hirsijärvi ym. 2009, 191-192).

Videoimalla ja kuvaamalla musiikkikasvatushetkiä pystyttiin tekemään havaintoja esimerkiksi lasten vuorovaikutuksesta, toimintaan osallistumisen intensiteetistä sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden näkymisestä toiminnassa. Videoista ja kuvista tehty kooste toi näitä elementtejä näkyviksi myös niille kasvattajille, jotka eivät voineet osallistua musiikkikasvatushetkiin. Sama kooste annettiin myös huoltajille. Näin toimintaa haluttiin tehdä näkyväksi. Alun perin ajatuksena oli, että olisimme voineet järjestää huoltajille esimerkiksi jonkun esityksen tai näyttelyn musiikki-kasvatushetkillä toteutetuista asioista kevätjuhlan tai muun vastaavan muodossa. Covid19:n aiheuttamien rajoitusten takia se ei ollut kuitenkaan mahdollista, joten päädyttiin siihen ratkaisuun, että kaikki tuo saatetaan digitaaliseen muotoon.

Keskustelut esikouluopettajan kanssa täyttivät osittain avoimen haastattelun kriteerejä. Keskustelut käytiin musiikkikasvatushetkien jälkeen, jolloin esikoulunopettaja kertoi omista havainnoistaan, jos oli voinut osallistua niihin. Keskustelujen aikana käsitelimme myös niitä havaintoja, joita itse olin tehnyt musiikkikasvatushetkien aikana. Keskustelut koskivat lasten osallisuutta, yhteisöllisyyttä, musiikin käyttämistä varhaiskasvatuksessa ja lapsilähtöistä toimintaa.

Erilaisten haastatteluiden muodoista avoin haastattelu eniten muistuttaa keskustelua. Avoimen haastattelun periaatteeseen kuuluu ottaa selvää haastattelun kohteena olevan ajatuksista, mielipiteistä, tunteista ja käsityksistä haastattelijan toimesta. (Hirsijärvi ym. 2009, 209.)

Havainnoinnilla oli paljon etuja, jotka tulivat toiminnallisen osuuden aikana hyvin esille. Havainnoinnin avulla sain tietoa siinä hetkessä tapahtuvista asioista, ilmiöistä ja vuorovaikutuksesta. Tieto oli suoraa ja välitöntä, sekä kertoi esimerkiksi yksittäisen lapsen tai ryhmän tavoista toimia ja käyttäytyä. Usein havainnoinnin perusteella päädyttiinkin erilaisiin ratkaisuihin musiikkikasvatushetkillä. Tämä lisäsi myös luovuuden käyttämistä ratkaisuisissa.

Havainnointi on sopiva menetelmä lasten kanssa työskentelyyn, koska lapset eivät välttämättä pysty tai halua kertoa haastattelijalle tietoa. Erityisesti vuorovaikutuksen tutkiminen, sekä nopeasti vaihtuvat ja vaikeasti ennakoitavat tilanteet voivat olla sellaisia, että niissä on hyvä käyttää tutkimusmenetelmänä havainnointia. (Hirsijärvi ym. 2009, 213.)

Kaikki musiikkikasvatushetkillä tehdyt havainnot kirjattiin myös opinnäytetyöpäiväkirjaan. Päiväkirjaan kirjatut havainnot auttoivat oleellisesti myös toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Ilman päiväkirjamerkintöjä olisi ollut mahdotonta muistaa yksityiskohtaisesti musiikkikasvatushetkillä tapahtuneita asioita. Opinnäytetyöpäiväkirjaan dokumentoidaan opinnäytetyön prosessia sanallisesti ja/tai kuvallisesti. Se toimii muistin apuna, koska opinnäytetyön laajuus aiheuttaa sen, että on mahdotonta muistaa kaikkea prosessin aikana tapahtuneita asioita ja tehtyjä ratkaisuja. (Airaksinen & Vilkkä 2003, 19.)

6.5 Pedagoginen dokumentointi

Tämän kehittämistyön aikana tehtiin pedagogista dokumentointia. Koko työskentelyn ajan tarkastelun aiheena oli lasten osallisuus ja yhteisöllisyys sekä musiikkikasvatushetket. Aineisto tarkastelua varten kerättiin havainnoimalla ja dokumentoimalla. Havaintoja ja dokumentteja, tässä tapauksessa kuvia ja videoita, tarkasteltiin läpi kehittämistyön eri näkökulmista myös yhdessä muiden päiväkodin kasvattajien kanssa keskustelemalla. Näiden keskustelujen lopputuloksena päädyttiin esimerkiksi ottamaan huomioon tunnetaitojen käsittelemistä musiikkikasvatushetkillä. Lapsiryhmässä havaittiin olevan tarve tunnetaitojen tukemiselle ja sen teeman parissa pystyi työskentelemään myös musiikin avulla. Lasten osallisuus oli koko ajan vahvasti läsnä ja he saivat osaltaan olla kehittämässä musiikkikasvatushetkiä omilla ehdotuksillaan. Lapset saivat osallistua dokumentointiin myös itse kuvaamalla tai videoimalla toimintaa. Pedagogisen dokumentoinnin voidaan ajatella olevan prosessina etenevä tutkimus, joka tapahtuu varhaiskasvatuksen arjessa. Ensin valitaan ajankohtainen asia, jota tarkastellaan. Tämän jälkeen kerätään erilaista aineistoa, jonka avulla saadaan lisää tietoa valitusta asiasta. Kun aineisto on kerätty, sitä tutkitaan ja tarkastellaan eri näkökulmista ja siitä keskustellaan. Tämä lisää ymmärrystä tutkinnan kohteena olevaa asiaa kohtaan, ja antaa mahdollisesti jo vastauksia siihen. Lopuksi pohdinnassa on se, että mitä tällä uudella ymmärryksellä ja tiedolla tehdään. Tarkoituksena on saada erilaisia näkökulmia, lisätä ymmärrystä, ja rakentaa merkityksiä. Pedagogisessa dokumentoinnissa lasten tulee olla mukana eri tavoin. Lapset saavat kertoa, kysyä, pohtia ja kehittää toimintaa. Pienten lasten näkökulmia tehdään näkyväksi havainnoimalla, huoltajien kanssa keskustelemalla ja asettumalla lasten asemaan, sekä dokumentoimalla näitä menetelmiä. Isommat lapset ovat mukana aktiivisesti ja vahvistavat näin omaa osallisuuttaan ympäristössään. Tärkeää on sisäistää lapsilähtöinen näkökulma. (Rintakorpi 2021, 36-37.)

On olemassa tutkimuksellista näyttöä siitä että, kun toiminnan suunnittelu ja kehittäminen perustuvat pedagogiseen dokumentointiin, tällöin kehittyvä ja lapsilähtöinen toimintakulttuuri korostuvat. Mitä enemmän pedagogista dokumentointia varhaiskasvatyksiköissä toteutetaan, sitä enemmän toiminta lasten kanssa on ennakkoluulotonta, luovaa ja pedagogista. Lasten osallisuuden vahvistuminen toiminnan suunnittelussa, sekä lapsilähtöiset toimintatavat ovat myös yhteydessä pedagogiseen suunnitteluun. Varhaiskasvattajat, jotka käyttävät runsaasti

pedagogista dokumentointia, omaavat kokonaisvaltaisemman näkemyksen varhaiskasvatuksesta. (Rintakorpi 2018, 59.)

7 Musiikkikasvatushetket

Musiikkikasvatushetket toteutettiin Askolan kunnan omistamassa päiväkotikiinteistössä. Niihin saivat osallistua Askolan kunnan varhaiskasvatusyksikön lapsia, jotka olivat iältään viisi - seitsemänvuotiaita. Viisivuotiaiden ryhmässä oli kahdeksan lasta ja esikoululaisia oli viisi. Toimintaan osallistui yhteensä enintään 13 lasta ja osallistuminen oli vapaaehtoista. Päiväkodissa viisivuotiaat ja esikoululaiset toimivat paljon yhdessä, joten oli luontevaa toteuttaa myös nämä musiikkikasvatushetket yhdessä kummankin ryhmän kanssa. Tämän toiminnan aikana ryhmät oli jaettu kahteen eri ryhmään niin, että kummassakin ryhmässä oli viisivuotiaita ja esikouluikäisiä lapsia. Ryhmien jako perustui päiväkodin henkilöstön tekemiin kokemuksiin ja havaintoihin siitä, että minkälaiset ryhmät voisivat toimia parhaiten ja kaikilla olisi paremmat mahdollisuudet tulla nähdyksi ja kuulluksi toiminnan aikana. Musiikkikasvatushetkiä päiväkodilla oli kuusi kolmen viikon aikana. Ensimmäisellä ja viimeisellä kerralla musiikkikasvatushetket toteutettiin yhdessä, yhtenä ryhmänä, ja niihin osallistui myös esikoulun opettaja. Muut neljä musiikkikasvatushetkeä toteutettiin pienryhmissä, joista yhteen osallistui myös erityislastentarhanopettaja. Nämä neljä kertaa oli jaettu pienryhmiin niin, että kummallakin ryhmällä oli sama teema musiikkikasvatushetkillä.

Musiikkikasvatushetkiin oli varattu aikaa aamupäiviksi, mikä käytännössä tarkoitti sitä, että toiminta ajoittui klo 9-11 välille. Tämä aika oli jaettuna kahdelle eri ryhmälle. Ajan rajallisuus per päivä aiheutti pientä pohdiskelua, että olisiko se riittävä aika saada lapset orientoitumaan ja suunnittelemaan sekä toteuttamaan erilaisia asioita. Tämä huoli osoittautui kuitenkin turhaksi. Ajallisesti noin tunti per ryhmä oli sopiva, jonka ajan lapset hyvin jakoivat osallistua toimintaan.

Musiikkikasvatushetkillä apuvälineinä oli joka kerta kännykkä, bluetooth-kaiutin, rytmisoittimet ja iPadit. Kännykkää ja kaiutinta käytettiin musiikin kuunteluun, rytmisoittimia (kapulat, triangelit, djembe-rumpu, bongo-rummut, marakassit, rytmimunat, quiro, sadetin, kehärumpu ja laattasoitin) erilaisten rytmien ja äänimaisemien soittamiseen. Valokuvauksessa ja videoimisessa käytettiin päiväkodin iPadeja ja opinnäytetyön tekijän kännykkää. Välillä musiikkikasvatushetkillä oli käytössä kynät ja paperit, roolivaatteet, erilaiset lelut tai jumppasalin välineet. Päiväkodin eri tiloja käytettiin luovasti eri tarkoituksiin, riippuen siitä, mitä lapset suunnittelivat ja mitkä tilat olivat vapaana käyttöön. Lapsille tarjottiin mahdollisuutta lähteä musisoimaan myös ulos, mutta siitä asiasta lapset eivät kiinnostuneet.

Aluksi luotiin yhteinen tarina sadutusmenetelmällä. Seuraavaksi lapset pääsivät luomaan yhdessä sellaista musiikillista tarinaa, jonka lopputulos ei ollut alussa vielä kenenkään tiedossa. Kaikki osallistujat pääsivät osallistumaan toimintaan heille mielekkäillä tavoilla. Tärkeimpänä tavoitteena ei ollut itse lopputuotos, vaan se matka, joka tehtiin työskennellessä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Päämääränä oli luoda musiikillinen tarina, josta tehtiin dokumentoinnin avulla ”elokuva”.

Yhdessä työskentelyä dokumentoitiin kuvaamalla ja videoimalla, joista tehtiin yhteenveto videon muodossa. Yhteenvedon tarkoituksena oli tehdä huoltajille näkyväksi musiikkikasvatushetkien työskentelyä. Tällä tavoiteltiin myös avoimuutta ja luotettavuutta kasvatuskumppaneina. Huoltajilla oli lisäksi yhteystiedot opinnäytetyön tekijälle, jotta he pystyivät halutessaan vielä kysymään lisää aiheesta tai palaamaan asiaan musiikkikasvatushetkien tiimoilta.

Työskenteleminen aloitettiin aina samalla laululla; Jos sul’ lysti on. Musiikkikasvatushetket päättyivät myös aina samaan lauluun; Loppulauluun. Näitä lauluja kuitenkin varioitiin monin tavoin, esimerkiksi rytmittämällä, leikkimällä, käyttäen erilaisia dynamiikkoja tai vaikka piikkipallohieronnan avulla. Alun ja lopun väliin mahtui monenlaista toimintaa, jota avataan taulukon 1 avulla.

Musiikkikasvatushetkistä pidettiin opinnäytetyöpäiväkirjaa, johon oli kuvattu tarkasti toteutukset ja eri tapahtumat, sekä pohdintaa erityisesti osallisuuden ja yhteisöllisyyden näkökulmasta. Tätä päiväkirjaa hyödynnettiin toiminnan arvioinnissa ja kehittämistyön analysoinnissa. Päiväkirjamerkintöjen pohjalta tehtiin myös yhteenveto ja taulukko (1), jossa tulee esiin kunkin musiikkikasvatushetken päivämäärä, osallistujien määrä, teema, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevat käytännöt sekä spontaanit, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä osoittavat tapahtumat.

Toiminta- kerrat	Osallistujat	Teema	Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevat käytännöt	Spontaanit, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä osoittavat tapahtumat
1	12 lasta + esikoulun opettaja	- Aloituskerta ja orientoituminen - Sadutus - Tarinan piirtäminen - Seuraavan kerran suunnittelu.	- Kapuloilla soittaminen yhteisessä rytmissä. - Ryhmäsadutus. - Loppulaulu. - Lapset mukana seuraavan kerran suunnittelussa.	- Lapset etsivät sopivan paikan piirrustuksille päiväkodin seinältä. - Toisten tekemien kuvien keuhminen. - Keskustelut ja neuvottelut yhteisestä tarinasta.
2	6 + 6 lasta (2 pienryhmää)	- Rytmisoittimiin tutustuminen. - Tarinan hahmoihin tutustuminen. - Osa tarinasta musiikilliseen muotoon - Videointia.	- Lasten valinnan mukainen tila musiikkikasvatushetkelle. - Rytmisoittimien soittaminen yhdessä. - Tarinan kuuntelu ja siitä keskustelu. - Yhteistä pohdintaa ja ideointia, miten tarinaan saadaan lisättyä musiikkia. Erilaisten ideoiden kokeilua. Lapset valitsivat mieleiset roolit. - Lasten toiveita seuraavalle kerralle.	- Soittimilla improvisointi synnytti yhteisen sykkeen, jonka tahdissa lapset marssivat. - Luovaa tarinan dramatisointia ja näyttölemistä, muistutti yhteisleikkiä. Neuvottelua erilaisista rooleista.
3	6 + 6 lasta (2 pienryhmää)	- Pienryhmien nimeäminen - Tarinassa esiintyviin eläimiin tutustuminen luovasti. - Lasten toiveiden toteuttamista. Videointia.	- Lasten valinnan mukainen tila musiikkikasvatushetkelle. - Spontaanit päättivät pienryhmänimet äänestämällä. - Tarinan eläimiin tutustumista luovasti, lasten toiveet huomioiden. - Yhdessä tanssimista. - Lapsia videoimassa.	- Yhteisen tilan järjestämistä viihtyisäksi. - Spontaanit yhteiset eläinleikit ja tunnelmaan sopivien rytmien soittaminen. - Yhdessä tanssimiseen tuli mukaan draamaa, lapset ottivat erilaisia rooleja.
4	6 + 5 lasta (2 pienryhmää)	- Tunteiden käsittelyä musiikin avulla. - Yhteinen loppurentoutus.	- Rytmisoittimet valinnan mukaan. - Erilaisten tunteiden soittamista vuorotellen ja yhdessä. - Keskustelua musiikista ja tunteista. - Lasten toivemusiikin kuuntelua, teemana erilaiset tunteet tai tunnelmat. - Yhteinen piikkipallohieronta.	- Tunteista keskusteltaessa lapset ehdottivat ratkaisuja myös toisten lasten vaikeisiin tilanteisiin. - Erilaiset, tunteita esille tuovat laulut synnyttivät yhdessä ilmeilemistä ja hassuttelua.
5	6 + 6 lasta (2 pienryhmää) + kelto	- Tarinan loppuosa musiikilliseen muotoon. - Videointia. - Viimeisen kerran suunnittelu. - Lasten toivemusiikin kuuntelu. - Lasten musiikkitoiveita musiikkikasvatushetken loppuun.	- Lasten ideoihin perustuvaa tarinan dramatisointia, tehosteena kehosoittimet ja rytmisoittimia. - Lapsia videoimassa. - Toivemusiikin mukana musisointia rytmisoittimilla. - Yhteinen piikkipallohieronta lasten toiveesta.	- Lapsen ehdotuksesta tehtiin kehoista kirjain kerrallaan loppu-sana. Kirjainten teossa näkyi laadukasta vuorovaikutusta ryhmäläisten kesken. - Rytmisoittimilla soittaminen synnytti yhteistä sykettä ja rytmiä. - Piikkipallohieronnan aikainen yhteinen olotila.
6	13 lasta + muut päiväkodin lapset ja kasvattajat	- Yhteinen lopetuskerta. - Koko talon yhteinen "elokuva"-hetki.	- Aiempien musiikkikasvatushetkien muistelu. - Äänimaisemien soittamista ensimmäisellä kerralla piirretyistä kuvista. - Kuunneltiin lasten toivemusiikkia. - Järjesteltiin yhdessä yhteinen tila koko talon elokuvahetkeä varten. - Yhteinen hetki koko talon kanssa "elokuvan" ja yhteislaulujen merkeissä.	- Toivemusiikki synnytti yhteistä leikkiä ja tanssimista. - Lasten omatoiminen osallistuminen yhteisen tilan järjestämiseen "elokuvan" katsomista varten. - Kaikkien osallistuminen tutuksi yhteislauluihin kohotti tunnelmaa.

Taulukko 1: Yhteenvedo musiikkikasvatushetkidistä.

7.1 Sadutus

Musiikkikasvatushetket rakentuivat sadutuksen myötä syntyneen tarinan ympärille. Tarkoituksena oli, että lapset saivat kokeilla erilaisia ilmaisumuotoja yhdessä syntyneelle tarinalle. Tässä kehittämistyössä tuettiin kuitenkin erityisesti musiikillista ilmaisua tarinan tueksi. Lisäksi kuvallinen ilmaisu eri muodoissa toi visuaalista vahvistusta tarinalle ja erilaiset draaman keinot auttoivat tarinan tekemistä eläväksi. Sadutus alkaa yksinkertaisesti niin, että sadutettavaa henkilöä tai ryhmää pyydetään kertomaan satu tai tarina. Sadutettavalle kerrotaan, että satu kirjataan ylös juuri niin, kuin sadutettava sen kertoo. Tämän jälkeen sadutettavalle kerrotaan, että tarina luetaan lopuksi ääneen ja sitä voi halutessaan vielä muuttaa tai korjata. (Karlsson 2014, 26.)

Sadutus on yksi keino, jonka avulla voidaan luontevasti kuunnella lasta, mitä hänellä on kerrottavana. Kuuntelun tulee myös näkyä käytännössä niin, että se vaikuttaa lasten toimintaan. Välineinä sadutuksessa pidetään kohtaamista, kerrontaa, kuuntelua, lasten ajatusten kirjaamista ja lukemista. Saduttamista ei pidetä opetusmenetelmänä vaan menetelmänä, joka johdattelee vastavuoroiseen toimintakulttuuriin. Tarinan kertoja saa päättää, minkälainen itse tarina on. Tarinan ilmaisumuotoina voi olla erilaisia ilmaisun keinoja, kuten draama, musiikki, tanssi ja kuvat. Itse saduttaminen voi tapahtua lapsen kanssa kahden kesken tai eri kokoisissa ryhmissä. (Karlsson 2014, 17-19.)

Kehittämistyössä toteutettu sadutus tapahtui ryhmäsadutuksena. Ryhmäsadutuksen ajatuksena on luoda yhteisöllisyyttä ja pohtimista yhdessä. Ryhmässä tulee esille se, että asioille on olemassa monia erilaisia näkökulmia. Yhteisen tarinan syntymiseksi on tärkeää, että kaikki ryhmässä ovat tyytyväisiä tarinan juonen käännteisiin. Yhteisessä tarinassa voi tulla näkyville ryhmän tavat toimia yhdessä ja se, millainen työnjako ryhmässä on. Myös lasten yhteenkuuluvuus vahvistuu ja jokaisella on myös löydettävissä oma paikka. Säännöllisen sadutuksen etuna on se, että se tuo toiminnan suunnitteluun uusia mahdollisuuksia. Tämä on saavutettavissa erityisesti silloin, kun toiminta tapahtuu samoissa pienryhmissä myös muilla toimintatuokioilla. (Karlsson 2014, 34.)

7.2 Musiikkikasvatushetket toimintamallina

Kuviossa 2 on nähtävissä musiikkikasvatushetkistä luotu toimintamalli. Toimintamalli syntyi musiikkikasvatushetkien tuloksena, kun niissä oli havaittavissa tietynlainen kaari. Kaari lähti aloituskerrasta, jolloin sadutettiin tarina pohjaksi musiikillisen työskentelyn pohjaksi. Keskellä kaarta työskenneltiin luovasti eri keinoin musiikin parissa ja samalla muokattiin tarinaa myös musiikilliseen muotoon. Toimintaa arvioitiin koko työskentelyn ajan ja sitä oltiin valmiita muuttamaan esiin tulleiden tarpeiden tai toiveiden mukaisesti. Jokaisella toimintakerralla työskentelyä dokumentoitiin kuvaamalla ja videoimalla. Tarinan musiikillinen tuotos kuvattiin ja

tähtäimenä oli luoda siitä ”elokuva”, joka oli lasten näköinen ja heidän ideoihinsa perustuva kokonaisuus.

Viimeisellä kerralla pidettiin ”elokuva”-juhlat koko päiväkodin väelle. Tämän tapahtuman olisi voinut korvata myös muunlainen juhla tai tapahtuma, jossa olisi esitelty musiikkikasvatustehkeillä saavutettu lopputuotos. Covid19 aiheutti kuitenkin sen, että tässä tapauksessa musiikkikasvatustehkeiden lopputuotos tehtiin videon muodossa. Videon avulla myös huoltajat pääsivät koronarajoitukset huomioiden näkemään lopputuotoksen ja lasten työskentelyä musiikkikasvatustehkeiden aikana päiväkodissa.

Kuvio 2: Musiikki osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukena - toimintamalli

8 Arviointia

Opinnäytetyötä voidaan arvioida sen pätevyyden eli validiteetin kautta. Mikäli teoreettinen viitekehys tavoittaa empiirisen tason onnistuneesti, vahvistaa se opinnäytetyön validiteettia. (Vilkkä 2021, 193.) Tätä opinnäytetyötä arvioidessa korostui se, että teoreettinen viitekehys lasten osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä tuki itse työskentelyä ja sen aikana tehtyjä havain- toja, valintoja, sekä lopputulemaa.

Havaintoihin perustuva asioiden ja ilmiöiden ymmärtäminen oli yksi analysoimisen keino. Arvi- oimisen kohteena voidaan käyttää sitä, miten ymmärryksen syventyminen syntyy yksittäisistä havainnoista ja niistä koostuvista kokonaisuuksista. Kriteerinä ymmärtämiselle voidaan siis pi- tää sitä, miten nämä yksittäiset havainnot sopivat kokonaisuuteen. (Vilkkä 2021, 195.)

Eettisyyttä arvioitaessa täytyy avata sitä, miten eettisyys näkyy työskentelyssä. (Vilkkä 2021, 197). Tämän kehittämistyön aikana huomioitiin muun muassa vaitiolovelvollisuus ja salas- apito, jotka ovat tutkimuseettisiä periaatteita. Lapsista otetut kuvat ja videot säilytettiin niin, että niihin ei ollut ulkopuolisilla mahdollisuus päästä käsiksi. Myös osallistumis- ja dokumen- tointiluvat säilytettiin päiväkodin tiloissa niin, että niihin ei ollut ulkopuolisilla mahdollisuus päästä käsiksi.

8.1 Musiikkikasvatushetkien analysointia osallisuuden ja yhteisöllisyyden näkökulmasta

Taulukossa 1 on tiivistettynä pääkohtia musiikkikasvatushetkistä, joissa tulee esiin osallisuuden ja yhteisöllisyyden näkökulmia. Koska tavoitteena oli eri keinoin lisätä osallisuutta ja yhteisöl- lisyyttä päiväkodissa, oli tavoitteiden toteutumista mahdollista tarkastella taulukon 1 avulla. Musiikkikasvatushetkien analysoimisessa tärkeässä asemassa oli opinnäytetyöpäiväkirjaan teh- dyt merkinnät musiikkikasvatushetkien tapahtumista. Taulukon tekeminen päiväkirjamerkintö- jen pohjalta auttoi hahmottamaan sekä tekemään päätelmiä kehittämistyön tavoitteiden saa- vuttamisesta.

Ymmärtämisen käyttäminen analyysitapana tarvitsee tuekseen laadullista analyysia, sekä on pystyttävä tekemään myös päätelmiä. Laadullisen aineiston analyysimenetelmiä ovat esimer- kiksi teemoittelu, tyypittely ja sisällönerittely. (Hirsijärvi ym. 2009, 224.)

Osallisuus tuli musiikkikasvatushetkillä esiin esimerkiksi mahdollisuutena vaikuttaa suunnitel- miin ja päätöksiin. Lapset saivat päättää esimerkiksi soittimista, tilojen käytöstä ja rooleista. Itse ryhmäsadutus oli merkittävää lasten osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukemista. Mitä enem- män lapset saivat mahdollisuuksia osallisuuteen, sitä enemmän he olivat sitoutuneita toimin- taan. Tämä synnytti myös spontaania osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Lapsille syntyi esimerkiksi halua tehdä asioita toisten hyväksi, kuten auttaa ratkaisemaan toisten lasten haastavia tilan- teita antamalla erilaisia vinkkejä. Myös yhteisten tilojen viihtyvyys ja ”elokuva”-juhlia varten

järjestelty tila lasten omasta toimesta olivat tärkeitä asioita. Lapset kantoivat yhdessä pöytiä ja tuoleja. Yhtä pöytää saattoi olla kantamassa kuusikin lasta. Musiikkikasvatushetkillä tehdyt havainnot tukivat sitä ajatusta, että lasten osallisuudella on merkitystä. Lapset tunsivat selvästi vastuuta yhteisistä asioista. Heidän neuvottelutaitonsa saivat harjoitusta ja se auttoi löytämään yhteisiä, kaikkia tyydyttäviä ratkaisuja.

8.2 Toimintaan osallistuneiden lasten palaute

Lapsilta saatu palaute tapahtui usein jo toiminnan aikana ja pyydettyä sanallisesti sekä näyttämällä peukaloita ylöspäin tai alaspäin jokaisen musiikkikasvatushetken jälkeen. Lapsilta saatu palaute oli välitöntä ja avointa. Koska palaute pyydettiin lapsilta myös suullisesti koko ryhmän kuullen, välillä lapset saivat mahdollisesti vaikutteita myös kaverin antamasta palautteesta. Tämän takia palautetta olikin pyrittävä tarkastelemaan kriittisesti. Toiminnan arvioinnin välineenä käytettiin myös havainnointia, varsinkin jos havainnoinnin perusteella tehtyjen päätelmien ja lasten suullisen palautteen välillä oli suuria poikkeavuuksia. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että jos lapsi osallistui intensiivisesti ja sitoutuneesti toimintaan, mutta antoi suullisena palautteena, että oli tosi tylsää, oli ristiriita palautteen ja havainnoinnin perusteella tehdyn päätelmän välillä suuri. Siksi oli tärkeää, kun työskenneltiin lasten kanssa, että ymmärrettiin havainnoinnin tärkeys ja luotettavuus.

Lasten antamia palautteita olivat muun muassa;

”Tänään oli tosi kivaa.” ”Kaikki oli mukavaa.” ”Parasta oli saada soittaa.” ”Frozen-tanssi oli kivaa.” ”Soitetaan seuraavallakin kerralla.” ”Videon katsominen oli parasta.” ”Piikkipallo-hieronta oli niin ihanaa.” ”Kuningaskobra-laulu oli hauska ja kiukuttelulaulu myös.” ”Sinä olit mukava.” ”Mä tykkäsin kuvata.” ”Tanssiminen oli tosi kivaa, tanssitaan seuraavallakin kerralla.”

Negatiivisia palautteiden määrä oli vähäisempi, mutta esimerkiksi seuraavanlaista palautetta tuli;

”Tämä laulu on ihan tylsä.” ”Oli liian kova meteli.” ”Mä en tykkää, jos mua kuvataan täällä.”

Näiden palautteiden perusteella pystyttiin arvioimaan tilanteita ja tekemään muutoksia toimintaan. Lapsilla oli muun muassa mahdollisuus valita mieleisiään lauluja kuunneltavaksi ja rytmisoittimilla soitettavaksi. Harjoittelimme soittamista eri dynamiikoilla ja opettelimme yhteisen merkin, kun täytyy olla hiljaa. Oli myös mahdollista ottaa lapsen toive huomioon, kun hän ei halunnut olla kuvattavana. Lapsi sai halutessaan itse toimia kuvaajana.

8.3 Henkilökunnan suullinen ja kirjallinen palaute

Päiväkodin kasvattajien kanssa käytiin vuoropuhelua erilaisista musiikkikasvatushetkillä tehdyistä havainnoista. Havaintojen perusteella toimintaa pystyttiin muokkaamaan ja näin vastamaan ryhmän erilaisiin tarpeisiin. Eniten palautekeskusteluja käytiin esikouluopettajan kanssa. Esikouluopettajan (Janhunen 2021) mukaan toiminta oli lasten näköistä. Siinä näkyi lasten yksilöllinen huomioiminen ryhmässä, mutta myös ryhmän tarpeiden huomiointi. Musiikkikasvatushetkillä käytettiin monipuolisesti erilaisia menetelmiä, kuten liikkumista, tanssimista, soittamista ja käden taitojen harjoittelua. Lapset saivat uusia kokemuksia ja he saivat opetella uusia asioita. Toiminta oli mielenkiintoista ja sopivan haastavaa. Tärkeää oli myös se, että toiminta tehtiin näkyväksi huoltajille. Itselleen Janhunen (2021) sanoi saaneensa rohkeutta ja inspiraatiota käyttäen musiikkia työvälineenään monipuolisemmin.

Vapaamuotoinen kirjallinen palaute (liite 4) tuli sähköpostilla. Siinä tuli esiin se, että toiminta oli lapsilähtöistä ja lapset saivat olla vaikuttamassa toimintaan. Lasten näkemykset tulivat esiin prosessissa ja valmiissa tuotoksessa. Työskentelyssä näkyi myös lapsiryhmän tarpeiden huomiointi, ja ryhmän havainnoiminen koettiin päiväkodissa hyödylliseksi. Projektimuotoinen työskentely myös inspiroi kasvattajia tulevaa toimintakautta ajatellen. Kirjallisesta palautteesta vastasi esikoulun opettajan lisäksi päiväkodin varhaiskasvatuksen opettaja ja lastenhoitaja.

Avoimessa keskustelussa päiväkodin kasvattajien kanssa tuli esiin myös yksi oleellinen palaute, joka kuului näin; ”Tämmöistähän varhaiskasvatuksen juuri tulee ollakin!”

9 Pohdinta ja johtopäätökset

Tämän kehittämistyön toiminallisen osuuden toteuttaminen Askolan kunnan varhaiskasvatustyössä oli mielenkiintoista ja antoisaa. Henkilökunnan avoin ja myönteinen suhtautuminen opinnäytetyön tekemiseen motivoi itseäni työskentelyssä. Työskentelyä mielestäni helpotti myös muun muassa se, että lapset, kasvattajat ja talo olivat tuttuja. Alkususäyksen opinnäytetyön aiheelle sain syksyllä 2020 tehdessäni musiikkiprojektia samaan päiväkotiin. Silloin vahvistui oma käsitykseni siitä, että musiikilla on suuri merkitys lähes kaikkien lasten ja aikuisten elämässä. Musiikki on tunnetusti asia, joka muun muassa kokoaa ihmisiä yhteen, tarjoaa monenlaisia elämyksiä, ja jonka avulla voidaan vaikuttaa esimerkiksi tunnelmaan. Lisäksi ymmärrys osallisuuden ja yhteisöllisyyden merkityksestä lapsen kasvun ja kehityksen kannalta oleellisina asioina, kannusti itseäni tarttumaan tähän kehittämistyöhön. Näiden teemojen yhdistämisen tuloksena halusin alkaa tekemään opinnäytetyötä, jossa musiikki yhdistyy osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistumiseen varhaiskasvatuksessa.

Musiikkikasvatushetkien suunnittelussa, toteutuksessa ja ilmapiirissä tulivat esiin oma kiinnostukseni musiikkiin. Pyrin luomaan musiikkikasvatushetkille tunnelman, joka salli kokeilun,

hulluttelun, nauttimisen ja erilaisten tunteiden sekä tunnelmien kokemisen musiikin parissa. Omat positiiviset kokemukseni musiikista ja musiikin vaikutuksista hyvinvointiini jo pienestä lapsesta saakka vaikuttivat osaltaan koko opinnäytetyön aiheeseen.

Musiikin avulla voidaan myös tukea lasten puheen- ja kielenkehitystä, kuten sanojen erittelykykyä, kielellistä muistia ja äänteiden käsittelyä. (Linnavalli 2018). Musiikkikasvatushetkille osallistuvissa lapsissa oli kielellistä tukea tarvitsevia lapsia. Rytmittämällä sanoja tai soittamalla erilaisia rytmejä voitiin vastata näihin kielellisiin haasteisiin. Kehittämistyön toiminnallinen osuus kesti sen verran vähän aikaa, että siitä ei voinut vielä tehdä johtopäätöksiä lasten kielellisten kehitysten suhteen.

Työskentely lasten kanssa oli silmiä avaavaa ja monet kerrat muistutin itseäni asettumaan lasten asemaan. Usein itselläni olisi ollut valmiita visioita siitä, miten asioita voitaisiin toteuttaa musiikkikasvatushetkillä. Kuitenkin lasten ajatukset olivat monesti erilaisia, kuin omani. Neuvottelemalla päädyttiin kaikkia tyydyttäviin ratkaisuihin ja lasten suunnitelmat pääsivät vahvasti esiin. Ryhmässä työskentely vaati usein kompromissien tekemistä ja neuvottelutaitojen harjoittelua. Kun neuvottelujen seurauksena syntyi kaikkia tyydyttävä päätös, kaikki myös pyrkivät sitoutumaan siihen. Kun lapset halusivat esimerkiksi tanssia, tanssimusiikin valitsemiseksi tarvittiin neuvotteluja. Yksimielisyyden saavuttamisen jälkeen kaikki lapset halusivat osallistua tanssimiseen. Musiikkikasvatushetkillä harjoiteltiin myös vuorovaikutustaitoja. Esimerkiksi rytmien soittaminen vuorotellen ja välillä yhdessä, samassa sykkeessä, oli yksi keino vahvistaa vuorovaikutusta.

Musiikkikasvatushetket toteutettiin osittain pienryhmissä, jolloin yksittäistenkin lasten mielipiteet ja näkemykset voitiin ottaa paremmin huomioon. Koska toiminnan tavoitteena oli lasten osallisuus, jokainen kehittämistyöhön osallistunut lapsi sai halutessaan suunnitella, toteuttaa ja arvioida toimintaa omista lähtökohdistaan. Tämän seurauksena lapset olivat innostuneita, motivoituneita ja osallistuivat ajoittain intensiivisesti toimintaan. Toimintatapana musiikkikasvatushetket edistivät lasten osallisuutta päiväkodissa.

Lapsille mahdollistettiin pääsy myös päätöksentekoon esimerkiksi niin, että he saivat päättää musiikkikasvatushetkien pitämistä varten sopivat tilat päiväkodista. He saivat lisäksi päättää muun muassa erilaisista rooleista ja siitä, että osallistuivatko he musiikkikasvatushetkien toimintaan. Päiväkodin tiloja käytettiinkin luovasti musiikkikasvatushetkillä. Niiden erilaiset funktiot vaikuttivat myös musiikkikasvatushetkien toimintaan. Lapset osasivat ehdottaa esimerkiksi tanssimiseen jumppasalia, jossa oli reilusti tilaa. Rauhallisemman ja keskusteluun painottuvan työskentelyn aikana käytettiin esimerkiksi lepohuonetta, jossa virikkeitä oli tarjolla vähemmän. Kun soittimet olivat tarjolla, oli varauduttu siihen, että lapset haluavat päästä heti niitä soittamaan.

Ilmapiiri työskentelyn aikana oli positiivinen sekä kannustava. Lapset rohkaistuivat kokeilemaan uusiakin asioita musiikin parissa. Musiikkikasvatushetkillä lapset leikkivät spontaanisti yhteisleikkejä erilaisista musiikeista inspiroituneina. Frozen-elokuvasta peräisin oleva musiikki innoitti lapsia tanssimaan ja leikkimään erilaisia kyseisessä elokuvassa esiintyviä rooleja. Kunin-gaskobra-laulun myötä lattialla vilisi kiemurtelevia käärmeitä, ja Röllin kiukuttelulaulun myötä lapset leikkivät kiukuttelevia pikkuröllejä.

Tässä kehittämistyössä sovellettiin sadutusta eri tavoin. Saduttamalla tehty yhteinen tarina ja siitä tehty musiikillinen dramatisointi oli lasten näköinen kokonaisuus. Tarina videoitiin ja siitä tehtiin ”elokuva”. Lapset olivat erittäin tyytyväisiä videoista ja kuvista tehtyyn yhteenvetoon. Kuvaamiseen ja videointiin osallistuivat lapset itseni lisäksi. Haasteena omalla kohdallani oli se, että kuvaaminen ja videointi tuli tehdä toiminnan lomassa. Välillä en voinut kuvata, koska se olisi keskeyttänyt toiminnan tai häirinyt työskentelyä. Jouduin tyytymään kompromisseihin ja kuvasin silloin, kun se oli mahdollista.

Sadutusta on mahdollista soveltaa eri ilmaisutapoihin, joita voivat olla esimerkiksi tanssisaadutus tai sävel- ja draamasadutus. (Karsson 2014, 83). Tarinasäveltämisen voidaan ajatella olevan myös yksi sadutuksen muodoista. Tarinasäveltämisen kehittänyt FT Hanna Hakomäki (2018) kertoo, että työskennellessään päiväkodissa hän oli huomannut lapsilla olevan halua ja kykyä omien musiikillisten tarinoiden tekemiseen. Lapset käyttivät tarinan luomisessa säveliä, sanoja, laulua ja leikkiä. Tällaisen työskentelyn mahdollistamisen seurauksena päiväkodissa syntyi erilaisia ilmiöitä. Ujoille ja aroille lapsille tuli rohkeutta, rauhoittuminen lisääntyi vilkkailla lapsilla, lapsissa tuli esiin uusia taitoja ja voimavaroja, sekä onnistumisen ja hyväksymisen kokemukset lisääntyivät. Tarinasäveltämisessä oli yhtymäkohtia oman kehittämistyön kanssa ja oman työskentelyni ohessa tein havaintoja samankaltaisista ilmiöistä.

Viimeisellä musiikkikasvatushetkellä sitten katsottiin yhdessä koko talon väen kanssa video musiikillisesta tarinasta ja muista musiikkikasvatushetkien tapahtumista. Katsomisen aikana tilassa vallitsi hiljaisuus ja sitä seurattiin intensiivisesti. Katsojien palaute oli positiivinen. Oleellinen asia oli myös se, että muut kasvattajat pääsivät näkemään videon kautta musiikkikasvatushetkien toimintaa. Koska yhtenä tavoitteena oli tuoda näkyväksi päiväkodissa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevaa musiikkitoimintaa ja rohkaista kasvattajia käyttämään musiikkia työvälineenä enemmän, videon katsominen lisäsi tätä mahdollisuutta. Myös avoimet keskustelut kasvattajien kanssa musiikkikasvatushetkien havainnoista ja musiikillisista menetelmistä sekä musiikin, osallisuuden ja yhteisöllisyyden merkityksistä lasten maailmassa tukivat opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamista. Henkilökunnalta saatu positiivinen palaute oli erittäin arvokasta. He olivat tehneet myös havaintoja siitä, että lapset tykkäsivät osallistua musiikkikasvatushetkille. Heidän mielestään videolla näkyi lasten iloa, ja siinä oli nähtävissä lapsilähtöistä ja lasten osallisuutta lisäävää toimintaa.

Lapsilta saatu suora palaute jokaisen musiikkikasvatushetken jälkeen motivoi itseäni työssäni ja lisäsi luottamusta siihen, että lasten osallisuudella on merkitystä. Havainnoinnin, päiväkirjamerkintöjen, kuvien ja videoiden avulla pystyin näkemään yhdessä tekemisen iloa lasten välisissä vuorovaikutustilanteissa ja leikeissä. Yhteisöllisyys tuli esiin muun muassa niin, että lapset halusivat tehdä asioita toisten hyväksi. He myös löysivät spontaanisti yhteisen sykkeen saadessaan soittaa vapaasti rytmisoittimilla, ja sanattomilla sopimuksilla vaihtoivat soittimia keskenään soittamisen aikana. Yhteistyössä lapset halusivat muodostaa omista kehoistaan kirjaimia lattialle ja jonossa lattialla istuen lapset hieroivat piikkipalloilla edellä olevan selkään. Tutkimusten valossa tiedetään, että musiikki edistää vuorovaikutustaitoja. Yhteismusisointi ja yhteinen syke lisäävät myös auttamishalua. (Linnavalli 2018.)

Tämän raportin kirjoittamisen loppumetreillä sain vielä huoltajalta palautteen videosta sähköpostiini. ”Voi ei, miten ihana video! Ihan herkistyi sitä katsellessa, kun koronan takia ei ole juuri päässyt lasten touhuja/juhlia katsomaan!” Tällä kehittämistyöllä ja sen näkyväksi tekemisellä oli merkitystä myös perheille, joiden kanssa kasvatustyötä kasvatuskumppaneina teemme.

Kehittämistyö vahvisti omaa ammatillisuuttani ja auttoi myös rikastamaan ja kehittämään yhteistyökumppanina toimineen päiväkodin toimintaa tuomalla esiin osallisuuden ja yhteisöllisyyden merkitystä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi musiikillisten menetelmien näkyvämmäksi tekeminen työskentelyn aikana rohkaisi päiväkodin muuta henkilökuntaa käyttämään musiikkia luovasti omissa työssään. Suurin oppimiskokemus itselleni oli se, että luovuin omista suuristakin visioista ja luotin siihen, että lasten suunnitelmat tulevat olemaan toimivia ja riittäviä. Palkitsevaa oli huomata myös se, että mitä enemmän lapset saivat vaikuttaa erilaisiin heitä koskeviin asioihin ja tehdä valintoja sekä päätöksiä, sitä innostuneemmilta ja toimintaan sitoutuneemmilta he vaikuttivat. Luovat ratkaisut ja rohkea heittäytyminen lasten maailmaan oli kannattavaa ja se kantoi hedelmää.

Kehittämistyön tuloksena syntyi toimintamalli musiikkikasvatushetkestä, jossa huomioitiin erityisesti osallisuuden ja yhteisöllisyyden näkökulmat. Toimintamallissa (kuvio 2) on runko, joka on vaihdettavissa muuhunkin luovaan toimintaan, kuin musiikillisiin menetelmiin. Tätä pohdintaa kirjoittaessani löysin opinnäytetyön (AMK) vuodelta 2018 (Brandt & Piirainen), jossa on kehitetty osallisuutta lisäävä toimintamalli varhaiskasvatukseen. Kummassakin toimintamallissa on paljon samaa. Karkeasti kuvattuna ideoinnin, innostumisen ja yhdessä tekemisen kautta saadaan aikaiseksi tuotos, unohtamatta arviointia. Omassa toimintamallissa arviointia tapahtui läpi toiminnan ja sen perusteella toimintaa myös muokattiin matkan varrella. Tämä asia vahvisti oman kehittämistyön toimintamallin reliaabeliutta eli toimintamalli voisi olla toistettavissa muissakin varhaiskasvatuksen yksiköissä, myös eri variaatioilla.

Tästä kehittämistyöstä rajattiin ulos kasvattajien osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukeminen varhaiskasvatuksessa. Kehittämistyönä se olisi mielenkiintoinen kokonaisuus, jonka tuloksena voisi myös syntyä toimintamalli. Toimintamalli voisi selkeyttää menetelmiä, joiden avulla kasvattajien mahdollisuudet vaikuttaa esimerkiksi oman työyhteisön toimintatapoihin ja toimintakulttuuriin vahvistuisivat.

Lähteet

Painetut

Airaksinen, T. & Vilkkä, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Eskel, P. & Marttila, M. 2013. Osallisuuden kokemus osana yhteisöllisyyttä. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä - Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: Bookwell Oy.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Huhtinen-Hilden, L. 2017. Elävänä hetkessä - Suunnitelmallisuus ja pedagoginen improvisointi. Teoksessa Lindberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa - käsikirja. Tallinna: Classicus Oy.

Karlsson, L. 2014. Sadutus - Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. Juva: Bookwell Oy.

Koivula, M. 2013. Yhteisöllisyyden rakentaminen päiväkodin arjessa. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä - Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: Bookwell Oy.

Lindberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. 2017. Lapsi ja musiikki. Lindberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa - käsikirja. Tallinna: Classicus Oy.

Nivala, E. & Ryyänen, S. 2019a. Sosiaalipedagogiikka - Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. 2. painos. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Opas, M. 2013. Yhteisöllinen kasvattajatiimi. Teoksessa Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä - Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: Bookwell Oy.

Ruokonen, I. 2020. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 5., uudistettu painos. Latvia: PS-kustannus.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. 3. korjattu painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Turja, L. 2020. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 5., uudistettu painos. Latvia: PS-kustannus.

Turja, L. & Vuorisalo, M. 2018. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa Eerola-Pennanen, P., Koivula, M. & Siippainen, A. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 2. korjattu painos. Tallinna: Vastapaino Oy.

Vilkkä, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Sähköiset

Askolan kunta. 2019. Varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 26.4.2021. <https://www.askola.fi/wp-content/uploads/2019/10/Askolan-VASU-2019.pdf>

Brandt, R. & Piirainen, M. 2018. Vilinän markkinat. Muunneltava ja osallisuutta lisäävä toimintamalli varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö AMK. Lahden ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala. Lahti. Viitattu 23.5.2021. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/154376/Vilinan%20markkinat%20theseusversio.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hakomäki, H. 2018. Tarinasäveltäminen. Viitattu 27.5.2021. <https://www.tarinasaveltaminen.fi/index.php?pinc=11>

Linnavalli, T. 2018. Totta vai tarua? Kahdeksan väitettä musiikin vaikutuksesta lapsen kehitykseen. Viitattu 15.5.2021. <https://www.aivoliitto.fi/verraton/artikkelit/totta-vai-tarua-kahdeksan-vaitetta-musiikin-vaikutuksesta-lapsen-kehitykseen/>

L540/2018. Varhaiskasvatustalaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

L812/2000. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812#L3P15>

Opetushallitus. 2021. Pedagoginen dokumentointi. Viitattu 10.4.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi>

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 12.4.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Opintopolku. 2018. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 27.4.2021. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/1266381/tekstikappale/1291593>

Rintakorpi, K. 2018. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, numero 24. Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta. Helsinki. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/229852/Varhaisk.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rintakorpi, K. 2021. Pedagoginen arviointi varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Lund, V. & Väliaho, P. (toim.) Uudet tuulet - varhaiskasvatus matkalle tulevaisuuteen. Laurea-julkaisut 162. Laurea-Ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/424508/Laurea_julkaisut_162.pdf?sequence=5&isAllowed=y

THL. 2021. Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet. Viitattu 1.6.2021. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden->

[edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet](#)

Julkaisemattomat

Ensimmäinen julkaisematon lähde

Janhunen, S. 2021. Esikoulun opettaja. Palautekeskustelu. 5.5.2021. Askolan kunta. Askola.

Kuviot

Kuvio 1: Malli lasten osallisuudesta Turjan (2020, 48) mukaan.	10
Kuvio 2: Musiikki osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukena - toimintamalli	23

Taulukot

Taulukko 1: Yhteenveto musiikkikasvatushetkistä.	21
---	----

Liitteet

Liite 1: Osallistumis- ja dokumentointilupa.....	37
Liite 2: Päiväkirjamerkintä ensimmäisestä musiikkikasvatushetkestä	40
Liite 3: Kirje huoltajille.....	42
Liite 4: Yhteistyökumppanin kirjallinen palaute työskentelystä	43

Liite 1: Osallistumis- ja dokumentointilupa

OSALLISTUMIS- JA DOKUMENTOINTILUPA

Tervehdys teille huoltajat!

Olen loppuvaiheen sosionomiopiskelija Laurea-ammattikorkeakoulussa. Tarkoitukseni on toteuttaa osana opinnäytetyötäni musiikkikasvatuksellinen toimintakokonaisuus _____ päiväkodissa huhti-toukokuussa 2021. Tähän kokonaisuuteen sisältyy kuusi musiikkikasvatushetkeä lasten kanssa päiväkodilla. Toimintaan saavat halutessaan osallistua päiväkodin 5- vuoti-
 aat _____, sekä eskarilaiset _____. Tavoitteena opinnäytetyössäni on perehtyä siihen, miten musiikillisen toiminnan avulla voidaan tukea lasten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä varhaiskasvatuksessa.

Musiikkikasvatushetkissä luomme yhteisen musiikillisen tarinan erilaisia menetelmiä ja elementtejä hyödyntäen. Kaikki pääsevät osallistumaan tarinan luomiseen, tarinan muokkaamiseen musiikilliseen muotoon, sekä itse toteutukseen.

Musiikkikasvatushetket on tarkoitus dokumentoida valokuvaamalla ja videoimalla saamieni osallistumis- ja dokumentointilupien mukaisesti. Kirjoitan myös tutkimuspäiväkirjaa musiikkihetkillä tehdyistä havainnoistani. Dokumentoinnin avulla teen muun muassa johtopäätöksiä musiikillisen toiminnan vaikutuksista lasten osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksiin päiväkodissa. Palautetta pyydän myös suoraan lapsilta muun muassa keskustelemalla jokaisen musiikkikasvatushetken päätteeksi heidän kanssaan, sekä lapsilla on mahdollisuus myös piirtää kokemuksistaan. Näistä dokumenteista teen myös yhteenvedon, jonka jaan teille huoltajille. Riippuen siitä, minkälaisen luvan annatte dokumentointia varten, sen mukaisen yhteenvedon teen teille.

Tarkastelen toteuttamaani musiikkikasvatuskokonaisuutta opinnäytetyöraportissani, mutta en liitä raporttiini kuvia, videoita tai muita tietoja, joista lapsi olisi mahdollista tunnistaa. Musiikkikasvatuskokonaisuuden toteutuksen aikana säilytän kuvat ja videot huolellisesti siten, että ulkopuolisten ei ole mahdollista päästä niihin käsiksi. Opinnäytetyön valmistuttuani hävitän kaiken keräämäni dokumentaation (kuvat ja videot).

Lapsenne osallistuu toimintatuokioihin vain luvallanne. Pyydän lupaanne myös toiminnan kuvaamiseen/videointiin ja kuvien/videoiden käyttöön yhteenvedossa, joka jaetaan kaikille tähän kokonaisuuteen osallistuvien lasten huoltajille. Laurean opiskelijoita ja opettajia sitoo vaitiolovelvollisuus. Lapsenne henkilötietoja ei julkaista opinnäytetyöraportissa.

Pyydän palauttamaan kyselyn _____16.4.2021_____ mennessä päiväkodille

Ystävällisin terveisin

Hanna-Leena Inkeroinen

hanna-leena.inkeroinen@student.laurea.fi

OSALLISTUMIS- JA KUVAUSLUPA

LAPSEN ETUNIMI _____ SUKUNIMI _____

OSALLISTUMINEN TOIMINTAAN

- Lapseni **saa osallistua** opiskelijan järjestämään toimintaan
- Lapseni **ei saa osallistua** opiskelijan järjestämään toimintaan

VALOKUVAAMINEN

- Lastani **saa valokuvata** toiminnan aikana.
- Lastani **ei saa valokuvata** toiminnan aikana.
- Lapsestani otettuja valokuvia **saa käyttää** yhteenvedossa, joka lähetetään huoltajille.
- Lapsestani otettuja valokuvia **ei saa käyttää** yhteenvedossa, joka lähetetään huoltajille.
- Lapseni tekemiä **piirustuksia ja muita töitä saa valokuvata** ja otettuja valokuvia **saa käyttää** yhteenvedossa, joka lähetetään huoltajille.
- Lapseni tekemiä **piirustuksia ja muita töitä ei saa valokuvata** ja otettuja valokuvia **ei saa käyttää** yhteenvedossa, joka lähetetään huoltajille.

VIDEOKUVAAMINEN

- Lastani **saa videokuvata** toiminnan aikana.
- Lastani **ei saa videokuvata** toiminnan aikana.
- Lapsestani otettuja videoita **saa käyttää** yhteenvedossa, joka lähetetään huoltajille.
- Lapsestani otettuja videoita **ei saa käyttää** yhteenvedossa, joka lähetetään huoltajille.
- Lapseni tekemiä piirustuksia ja muita töitä **saa videokuvata** ja otettuja videoita **saa käyttää** yhteenvedossa, joka lähetetään huoltajille.
- Lapseni tekemiä piirustuksia ja muita töitä **ei saa videokuvata** ja otettuja videoita **ei saa käyttää** yhteenvedossa, joka lähetetään huoltajille.

Päiväys_____

Huoltajan/huoltajien allekirjoitus ja nimen selvennys

Liite 2: Päiväkirjamerkintä ensimmäisestä musiikkikasvatushetkestä

Ensimmäinen toimintakerta alkoi niin, että keräänyimme lasten ja esikouluopettajan kanssa esikoulun tiloihin lattialle istumaan. Jokainen valitsi itselleen oman muotopalan, jonka päälle kävi istumaan. Lapset istuivat ringissä niin, että näkivät myös valkotaululle. Koska minä olen työskennellyt tässä päiväkodissa yli kolme vuotta, olen lapsille tuttu ihminen. Pääosin olen työskennellyt heidän kanssaan silloin, kun he ovat olleet nuorempia. Päätin kuitenkin esitellä vielä itseni ja kerroin, minkä takia olen nyt heidän kanssaan työskentelemässä. Aiemmin olin lasten kanssa vapaamuotoisesti erilaisissa kohtaamisissa kertonut jo, että heillä on mahdollisuus päästä työskentelemään minun kanssani musiikin parissa. Näiden samojen lasten kanssa olin työskennellyt syksyllä 2020 musiikkipedagogiikan opintoihin liittyvän projektin parissa. Heille oli jollain tapaa ennestään tuttua päästä tekemään musiikkia kanssani.

Kerroin lapsille, että tulen työskentelemään heidän kanssaan kuutena päivänä. Pohdimme yhdessä tätä, että kuinka paljon on kuusi kertaa. Kerroin, että ajatuksena on keksiä yhteinen tarina, josta voidaan keksiä sitten esityksiä, musiikkia, tanssia, lauluja tai mitä heillä tulee mieleen. Kuitenkin pidetään joka kerta soittimia mukana ja lapset saavat itse keksiä niillä jotain, mitä heille tulee mieleen. Kerroin myös sen, että nyt ensimmäisenä päivänä ja viimeisenä päivänä työskennellään yhdessä, mutta siinä välissä neljänä päivänä työskennellään kahdessa ryhmässä. Tämä oli lapsille tuttua jo ennestään, että ryhmät voivat toimia eri kokoonpanoilla. Jokainen musiikkikasvatushetki alkaa ja päättyy samalla tavalla eli alussa lauletaan ja leikitään yhdessä laulu ”Jos sul’ lysti on” ja hetket päättyvät rauhalliseen loppulauluun, jonka nimi on ”Loppulaulu”. Tarkoitus on tehdä näistä lauluista erilaisia versioita yhdessä lasten kanssa niin, että esimerkiksi voidaan käyttää erilaisia rytmisoittimia mukana tai käyttää erilaisia dynamiikkaan liittyviä keinoja.

Aloitimme toiminnan laulamalla ja leikkimällä aloituslaulun, joka oli melko monelle tuttu. Tämän jälkeen piirsin valkotaululle kolme kuvaa, jotka kuvasivat sitä, mitä tulemme tekemään seuraavaksi. Kuvat kuvasivat satua, piirtämistä ja sitä, että piirroksat ja tarina ovat sijoitettu seinälle. Kerroin lapsille piirtäessäni, että ensin he saavat kertoa minulle yhteisen sadun, sen jälkeen he saavat valita paperin ja kynät, millä haluaa piirtää keksimänsä sadun paperille ja lopuksi lapset saavat etsiä sopivan paikan päiväkodista, mihin heidän piirroksensa sijoitetaan.

Aloitin sadutuksen niin, että pyysin heitä kertomaan minulle tarinan. Jokainen vuorotellen saa lisätä tarinaan oman osuuden. Koska kukaan ei oikein halunnut aloittaa, pyysin esikoulun opettajaa aloittamaan tarinan. Siitä tarina lähtikin vauhdilla liikkeelle. Lapsilla oli välillä vaikea malttaa odottaa omaa vuoroaan, että saisivat jatkaa tarinaa. Mahdollisuus tarinan jatkamiselle oli aina vierustoverilla, mutta jos tämä lapsi ei ollut vielä valmis, niin viittaamalla pystyi saaman myös vuoron joku muu lapsi. Tarina alkoi saamaan melko hurjia ulottuvuuksia ja mietinkin, että miten ihmeessä tämä vielä päättyy. Pääosissa tarinassa olivat susi, metsästyskoira, sammakot, hylje, rupisammakot, äiti, isä ja hirvi. Siinä hylje menettää henkensä, sammakot mädäntyvät ja joku sammakko tappaa toisen sammakon. Ennen viimeisen lapsen tarinan kerrontavuoroa, ohjasin tarinaa päättymään sanomalla, että ”lopuksi sitten...”. Tähän saatiin tarina päättymään luontevasti. Luin lapsille tarinan, jonka oli kirjoittanut heidän kertomansa mukaan. Moni lapsi odotti selvästi sitä kohtaa tarinassa, jonka olivat itse keksineet. Tarina aiheutti nauhua lapsissa ja pientä jännitystä myös sen takia, kun siinä oli melko hurjia kohtia. Tarina hyväksyttiin lapsiryhmässä pienten muutosten jälkeen. Tämän jälkeen lapset saivat ohjeistuksen tarinan piirtämisestä. Jotkut lapsista katsoivat vielä valkotaululta ohjeistusta, että mitä seuraavaksi tapahtuukaan. Lapset etsivät itselleen mieleiset paperit ja kynät ja asettautuivat pääosin lattialle piirtämään kuvia. Tässä vaiheessa luin vielä kerran tarinan, jotta he voivat tarvittaessa virkistää muistiaan. Kun piirroksat olivat valmiit, lapset löysivät sopivan paikan päiväkodin seinältä kuvien ripustamista varten. Seinälle tulikin hieno kuvakollaasi tarinasta, jota yhdessä ihailimme ja josta keskustelimme.

Lopuksi ennen loppulaulua kertosin vielä, mitä olimme sillä kerralla tehneet. Kerroin myös, että seuraavalla kerralla jaetaan ryhmä kahteen ja aletaan työskentelemään musiikin ja tarinan parissa. Pyysin heitä miettimään halutessaan etukäteen, miten he haluaisivat alkaa tarinaa työstämään musiikin tai soittimien avulla. Kysyin myös lapsilta heidän mielipidettään tämän ensimmäisen päivän tunnelmista. Miltä tuntui keksiä yhteinen tarina ja piirtää siitä? Kaikki lapset näyttivät peukkuja ylöspäin ja sanoivat, että oli mukavaa ja vähän hurjaakin. Omien ja esikouluopettajan havaintojen mukaan toiminnassa aktiivisesti mukana, havaittavissa oli tekemisen meininkiä ja innostuneisuutta. Loppulaulun ajaksi keräänyimme vielä rinkiin istumaan. Laulu oli lapsille uusi ja he katsoivat lauluun kuuluvaan leikkiin mallia minulta. Koska laulu on rauhallinen, se rauhoitti lapsia selvästi. Tämän jälkeen toivotimme toisillemme mukavaa päivänjatkoa ja sovittiin, että jatketaan hommia seuraavalla kerralla.

Itse jäin vielä kirjoittamaan lasten tarinan puhtaaksi tietokoneella ja tulostin sen. Tulostetun version laitoin lasten piirtämien kuvien viereen seinälle.

Havainnoimalla huomasin, että lapset olivat iloisia ja osallistuivat toimintaan innostuneina. Alussa muutama lapsi oli melko levoton ja veivät tilaa ryhmässä omalla käyttäytymisellään. Tämä kuitenkin tasoittui musiikkihetken edetessä. Tunnelma oli mielestäni vapautunut. Eskariopie oli mukana koko toiminnan ajan ja se oli oikein hyvä ratkaisu ryhmänhallinnan kannalta. Lapsia oli 12 tällä ensimmäisellä kerralla. Joku lapsista mainitsi myös jo, että haluaa sitten soittaa rumpua seuraavalla kerralla.

Koska tarinassa kuolee eläimiä ja on muuta raisumpaa menoa, niin lapset olivat miettineet ruokailun yhteydessä eskariopettajan kanssa, että voisikohan sitä lukea tai tykkäisiköhän heidän pienemmät sisaruksensa siitä tarinasta. Siitä oli syntynyt pientä epärointiä. Itsekin juttelin osan osallistujien kanssa ruokailun yhteydessä tarinan sisällöstä ja he olivat sitä mieltä, ettei se ole liian hurja, vaikka se vähän hurja onkin. Opettajan kanssa totesimme, että etenkin joidenkin lasten puheissa ja leikeissä näkyy selvästi enemmän tappamiseen liittyvät jutut, jotka ehkä peilautuvat pelimaailmasta leikkeihin. Joku lapsi päästää myös vähän yllättäenkin mielikuviuksensa liikkeelle ja tuloksena voi olla raisutkin leikit ja jutut. Todettiin, että tänään lasten suusta tuli tällainen tarina ja se mahdollisesti peilaa heidän kokemusmaailmaansa jollakin tapaa.

Liite 3: Kirje huoltajille

Tervehdys teille huoltajat!

Tämän kirjeen mukana teille tulee muistitikku, jossa on video musiikkikasvatushetkien helmistä. Musiikkikasvatushetket liittyivät sosionomiopintoihini kuuluvan opinnäytetyön toiminnalliseen osuuteen ja näihin hetkiin lapsenne osallistui. Voitte katsoa videon muistikulta oman tietokoneen kautta.

Päädyin muistitikkuihin sen takia, koska tiedosto oli liian suuri lähetettäväksi sähköpostilla. En myöskään voinut tietoturvasyistä alkaa jakamaan sitä esimerkiksi Youtubessa tai omassa Dropboxissa. Toivottavasti muistitikun avulla videon saaminen teille onnistuu ja pääsette nauttimaan lasten näköisestä ja lasten toiveiden mukaan toteutetusta esityksestä. Videossa on myös kooste niistä asioista, mitä me lasten kanssa yhdessä muun muassa teimme musiikkihetkien aikana.

Opinnäytetyöni oli kehittämistyö, ja aiheena oli lasten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen varhaiskasvatuksessa musiikillisilla menetelmillä. Mielestäni lasten osallisuus korostui musiikkikasvatushetkillä ja loppua kohden myös yhteisöllisyys alkoi tulla vahvemmin esiin. Osallisuus tuli näkyviin muun muassa niin, että lapset saduttivat yhteisen tarinan, joka olikin lasten näköinen tarina. Lapset saivat osallistua luovasti tarinan muokkaamiseen musiikilliseen muotoon. Halutessaan lapset saivat ottaa erilaisia rooleja, kuten olla esiintyjä, soittajia, tanssijoita tai vaikka videokuvaajia. Lapset saivat toiveidensa mukaan tutustua soittimiin, kuunnella toivemusiikkia, tanssia, leikkiä, laulaa... Lapset saivat vaikuttaa musiikkikasvatushetkien sisältöön toiveillaan. Lapsilla oli kuitenkin myös mahdollisuus vetäytyä toiminnasta ja palata siihen myöhemmin takaisin.

Yhteisöllisyys tuli esiin muun muassa niin, että lapset halusivat spontaanisti auttaa toisiaan, he olivat valmiita pitämään huolta päiväkodin yhteisistä soittimista, yhdessä musisointi ja soittaminen johti siihen, että lapset löysivät vapaasti soittaessaan yhteisen sykkeen ja sanattomalla sopimuksella vaihtoivat soittimia keskenään soiton aikana. Lapset halusivat järjestää päiväkodin tiloja sopiviksi muita varten, he kantoivat yhdessä pöytiä ja tuoleja ja halusivat luoda näin viihtyvyyttä ympärilleen. Viimeiselle musiikkikasvatushetkelle olimme kutsuneet koko talon väen katsomaan ensiesitystä lasten tekemästä ”elokuvasta” ja se oli jännää ja mielenkiintoista. Lasten ilo, innostuneisuus ja usein intensiivinenkin osallistuminen musiikkikasvatushetkien toimintaan oli palkitsevaa.

Kiitos, että lapsenne sai osallistua opinnäytetyöni toiminnalliseen osuuteen kanssani.

Yhteistyöterveisin,

Hanna-Leena Inkeroinen

hanna-leena.inkeroinen@student.laurea.fi

Liite 4: Yhteistyökumppanin kirjallinen palaute työskentelystä

Arvio Hanna-Leenan työskentelystä:

Hanna-Leenan toteutus oli lapsilähtöinen alusta loppuun. Se oli lasten ehdoilla toteutettu ja lasten näkemys näkyi sekä prosessissa että valmiissa tuotoksessa. Lapset olivat innolla mukana ja nauttivat, kun saivat olla vaikuttamassa. Itse projekti tarjosi laajan kattauksen eri sisältöalueita sekä erilaisia työtapoja.

Yhteistyö oli kiitettävää. Hanna Leena osoitti sekä kehittämishalunsa sekä yhteistyöhalunsa ja kykynsä, kun halusi projektin olevan vahvasti sidoksissa lapsiryhmän tarpeisiin. Tässä tapauksessa muun muassa tunnetaitojen harjoitteluun. Hän teki tarkkoja havaintoja ryhmän dynamiikasta ja yksittäisistä lapsista. Nämä havainnot ovat olleet meille hyödyllisiä.

Lapset saivat upean kokemuksen projektimuotoisesta työskentelystä, ja päiväkotimme sai lisäinspiraatiota ensi kautta ajatellen.